

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
MUZIKOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

ROMUALDAS BUNKYS

Muzikos pedagogikos neakivaizdinio skyriaus studijų programos
IV kurso studentas

**BENDRAAMŽIŲ ĮTAKA (11-18 m) PAAUGLIŲ MUZIKOS MOKYMOSI
MOTYVACIJAI**

BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovas –
doc. dr. Rytis Urniežius

Šiauliai, 2011

Bunkys R. Bendraamžių įtaka (11–18 m.) paauglių muzikos mokymosi motyvacijai: Muzikos pedagogikos bakalauro baigiamasis darbas / vadovas doc.dr. R. Urniežius; Šiaulių universitetas, Menų fakultetas, Muzikos pedagogikos katedra. – Šiauliai, 2011. – 45 p.

SANTRAUKA

Bakalaurinio darbo tema perteikia esminius bruožus apie motyvacijos sampratą, mokinių mokymosi motyvus ir jų ypatumus, mokymosi aplinkos reikšmę motyvacijai, ugdytojo svarbą, bendraamžių įtaką mokymo motyvacijos procese ir muzikinio ugdymo problemišumą muzikos pamokoje. Kiekvienas vaikas turi teisę augti laimingas, mokytis, būti mylimas. Šias vaiko teises, poreikius pirmiausia užtikrina šeima ir mokykla. Tačiau reikia nepamiršti, kad paauglystė yra svarbus laikas atvirumui pasiekti, save atrasti. Tuo laikotarpiu vaikas analizuoja savo asmenybę ir formuoja savęs vertinimą. Būtent šiame gyvenimo laikotarpyje ypač svarbi yra draugų, bendraamžių įtaka. Todėl paaugliui ne tiek svarbus bendravimas su suaugusiais, kiek svarbesnis poreikis bendrauti su bendraamžiais. Paauglio savęs vertinimas yra savarankiškumo ir nepriklausomybės siekimas, todėl susilpnėjęs tėvų nuomonei, didėja bendraamžių įtaka. Ši tema visada buvo aktuali, yra aktuali ir bus aktuali.

Baigiamojo darbo tikslas – išanalizuoti bendraamžių įtaką paauglio muzikos mokymosi motyvacijai muzikos pamokoje paauglystės laikotarpiu. Darbo tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai: išanalizuoti paauglių asmenybės formavimosi ypatumus, atskleisti motyvacijos sampratą, išanalizuoti paauglių bendravimo su bendraamžiais ypatybes, atskleisti bendravimo su bendraamžiais sąlygotus veiksnius darančius įtaką paauglių muzikos mokymosi motyvacijai. Tyrimo objektas yra bendraamžių įtaka paauglių muzikos mokymosi motyvacijai bendrojo lavinimo mokyklose.

Tyrimas atliktas Naujosios Akmenės „Saulėtekio“ pagrindinėje mokykloje ir Naujosios Akmenės miesto Ramučių gimnazijoje. Tyrime dalyvavo 50 respondentų (skirtingo mokyklinio amžiaus moksleivių): IV – V; VII – VIII, XI klasių. Anketinės apklausos metodu siekta sužinoti, kokią įtaką paauglių muzikos mokymosi motyvacijai turi bendraamžiai.

Išanalizavus pedagoginę, psichologinę ir muzikologinę literatūrą bakalauro darbe išskirti pagrindiniai muzikos mokymosi motyvacijos ypatumai paauglystės laikotarpiu. Apibrėžus motyvacijos esmę, išskirtos jos rūšys: išorinė ir vidinė. Motyvacija apibrėžiama kaip poreikis, skatinantis susidomėjimą ir aktyvumą muzikos pamokose bendrojo lavinimo mokykloje. Paauglius būtina nuolat skatinti mokytis muzikos. Jei pradinėse klasėse muzikos mokymosi motyvacijos lygis yra beveik šimtaprocentinis, tai baigiant gimnaziją jis tesiekia keliolika procentų. Atlikus tyrimą

paaikėjo, kad paaugliai labiau yra linkę bendrauti su bendraamžiais, siekia tapti nepriklausomais, todėl didėja bendraamžių grupės įtaka ir paauglio muzikos mokymosi motyvacijai. Šiame amžiuje kūrybingumas labai dažnai atsiskleidžia tinkamai organizuotose ir kryptingose bendraamžių grupėse, nes daugelis užsiima kokia nors veikla ar lanko būrelius tik todėl, kad tuo užsiima daug jų draugų. Turėti grupę vienodų pomėgių draugų yra vienas svarbiausių dalykų paauglio gyvenime. Su jais jis subręsta, pradeda pažinti gyvenimą, pasirenka teisingą kelią ir tampa nepriklausomas. Muzikinės veiksenos metu (grojant, dainuojant, kuriant muziką, jos klausantis), paaugliai dažnai patiria malonių akimirku, emocinių išgyvenimų, funkcinio smagumo jausmą, kas skatina labiau domėtis ir muzikos pamokomis. Todėl muzikos pedagogui privalu domėtis, kokiose užklasinėse veiklose dalyvauja mokiniai, su kokių interesų draugų grupėmis jie bendrauja ir nukreipti juos tinkama linkme, skatinant kuo daugiau domėtis ir muzikos pamokomis.

Bunkys, R. The Impact of Peers (11-18 Years Old) on the Motivation of Music Learning: Final Bachelor's paper of Music Pedagogy / Research advisor doc. dr. R. Urniežius; Siauliai University, Faculty of Arts, Department of Music Pedagogy. Siauliai, 2011 – 45 p.

SUMMARY

The Bachelor's paper reflects the essential features of a concept of motivation, students' learning motives and their peculiarities, importance of environment on the learning motivation, significance of an educator and influence of peers in the process of learning motivation and problems of music education in a music lesson. Every child has a right to grow up happy, learn, and be loved. First of all, these children's rights and needs are ensured by family and school. But it must be remembered that the adolescence is an important time to achieve openness and self-discovery. During this period, a child analyses his/her own personality and forms self-evaluation. Precisely at this period of life, the influence of friends and peers is particularly important. Therefore, the need to communicate with peers is important more for a teenager rather than communication with adults. Teenager's self-assessment is a pursuit of autonomy and independence and, therefore, with decrease of parents' opinion the influence of peers increases. This theme has always been relevant and, certainly, it is relevant today.

The **subject** of the research is the influence of peers on teenagers' motivation to study music in comprehensive schools. The **aim** of the Bachelor's paper is to analyse the impact of peers on music learning motivation in a music lesson during adolescence. For achievement of the aim the following **objectives** have been set: to analyse peculiarities of teenagers' personality formation, to reveal the concept of motivation, to analyse peculiarities of teenagers' communication with peers, to disclose the factors influenced by communication with peers, which impact upon the teenagers' motivation to study music.

The research was carried out in the Basic School "Sauletekis" of Naujoji Akmene and Ramuciai Gymnasium of Naujoji Akmene. 50 respondents - pupils of different school-age: of the classes IV - V, VII - VIII and IX - participated in the research. By the method of a questionnaire survey we sought to find out what influence had peers on the teenagers' motivation of learning music.

Upon the analysis of pedagogical, psychological and musicological literature, the Bachelor's paper distinguished the main features of the music learning motivation during adolescence. After defining of the motivation essence, we classified the following its types: external and internal. Motivation is defined as a need encouraging activity and interest in music lessons in a comprehensive school. Teenagers must be constantly encouraged to learn music. If in primary school the level of music learning motivation is almost one hundred percent, then, at the end of studies in gymnasium, it reaches barely several percent. Upon the research it emerged that the teenagers were more likely to interact with peers and pursued to become independent, thus the influence of a peers' group on the music learning motivation was increasing as well. At this age, creativity frequently reveals in properly organized and purposeful peer groups, as many teenagers are engaged in any activity or attend extracurricular activities just because many of their friends are engaged in that too. Having of a group of friends with similar enjoyments is one of the most important things in a teenager's life. With it he/she matures, begins to know life, chooses the right path and becomes independent. During musical activity (playing, singing, creating music, listening to it), teenagers often experience pleasant moments, emotional experiences, a sense of functional treat, which promote higher interest for music lessons as well. Therefore, teachers of music must be interested, in what extracurricular activities do their students participate, with what interest groups of friends do they communicate, and direct them to the right direction by encouraging their higher interest in music lessons as well.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. PAAUGLIO ASMENYBĖS BRUOŽAI IR JŲ ĮTAKA MOKYMOSI MOTYVACIJAI.....	8
1.1. Paauglio asmenybės formavimosi fiziologiniai ir psichologiniai . ypatumai.....	8
1.2. Mokymosi motyvacija paauglystės laikotarpiu.....	10
2. BENDRAAMŽIŲ ĮTAKA PAAUGLIŲ MUZIKINEI VEIKLAI.....	13
2.1. Muzikos įtaka paauglystės amžiaus tarpsnyje.....	13
2.2. Bendraamžių įtaka paauglio asmenybei.....	15
2.3. Paauglių muzikinio ugdymo problemiškas muzikos pamokoje.....	17
2.3.1 Mokymosi aplinka.....	17
2.3.2 Skirtingas paauglių savęs vertinimas.....	18
2.3.3 Ugdytojo svarba paauglių muzikos mokymo procesui.....	19
2.4 Bendraamžių pavyzdžio įtaka muzikos mokymo motyvacijos procesui.....	21
3. BENDRAAMŽIŲ ĮTAKOS PAAUGLIŲ MUZIKOS MOKYMOSI MOTYVACIJAI	
TYRIMAS.....	24
3.1 Tyrimo metodika ir organizavimas.....	24
3.2 Tyrimo duomenų rinkimo metodai.....	24
3.3 Tyrimo duomenų rezultatai ir jų analizė.....	25
IŠVADOS.....	39
LITERATŪRA.....	40
PRIEDAI.....	42

ĮVADAS

Temos aktualumas. Visų nuo pirmos iki dvyliktos klasės mokyklose dėstomų dalykų mokytojai susiduria su viena didžiausių problemų – motyvacija, kai reikia paaiškinti ir padėti mokiniui suvokti, kodėl jis turėtų mokytis to ar kito dalyko, ir kaip tai yra svarbu jauno žmogaus ateičiai. Vien teoriškai motyvuoti mokymosi svarbos nepakanka. Pamokos turi būti suprojektuotos taip, kad mokinys norėtų jose dalyvauti, kad įveiktų užduotis ir įgautų stimulą toliau mokytis.

Motyvuoti muzikinį ugdymą yra kur kas sunkiau nei, tarkim, „egzamininę“ pamoką – matematiką ar užsienio kalbą. Vis dar gaji nuostata, kad muzika – tai papildoma pamoka, o gabieji muzikinius įgūdžius gali lavinti specialiose meno, muzikos mokyklose. Kad muzika negali konkuruoti su tiksliaisiais ar humanitariniais mokymosi dalykais, įrodo abiturijos egzaminai, nes muziką, kaip esminį egzaminą, renkasi labai nedaug abiturientų, daugiausia tie, kurie nutarė su muzika susieti savo profesinę karjerą. Muzikinis ugdymas, kaip ir bendrasis ugdymas, turi dvi ugdymo puses :1) išorinius muzikinio ugdymo veiksnius ir 2) vidinius, t.y. ugdytinio bei ugdytojo, muzikinius dvasinius bei intelektinius veiksnius. Juos lemia išorinės bei vidinės veiklos santykis mokant bei auklėjant. Šiame darbe daugiau dėmesio bus skiriama išoriniams muzikinio ugdymo motyvacijos veiksniams aptarti.

Šiandienos mūsų pasaulis kupinas didžiulių sukrėtimų, atradimų, socialinių bei ekonominių permainų. Tai sąlygoja sunkią socialinę vaikų ir paauglių situaciją, nes jaunas žmogus augdamas susiduria ne tik su psichologinėmis problemomis, bet ir su įvairiausiomis nuostatomis, normomis bei vertybėmis. Svarbią įtaką paauglio laikotarpio asmenybės formavimuisi turi bendraamžiai.

Pasak M. Furst (1998), paauglystės laikotarpiu svarbiausia yra pasirinkimas, tuo laikotarpiu atsiranda poreikis mylėti pačiam, paauglys nori turėti tos pačios lyties draugų. Rinktis ir teisingai pasirinkti: pvz.: ar eiti į užklausinės veiklos užsiėmimą ar su įkalbinėjančiu draugu į kiemą, dvejoti ir abejoti, lyginti save su kitais bendraamžiais. Tokiame amžiaus tarpsnyje labai svarbi yra draugų, bendraamžių nuomonė ir įtaka. Todėl daugeliu atveju vengiama koncertuoti, pasirodyti scenoje. Paaugliai vengia išreikšti savo jausmų būsenas, bijodami būti nesuprasti, taip pat ir aplinkinių kritikos. Aplinkinių nuomonė formuoja ir savęs vertinimą t.y. atlieka svarbią reguliacinę funkciją – padeda išlaikyti jau susiklosčiusią nuomonę apie save ir lemia veiklos aktyvumą.

Šiuolaikiniai mokslai mums vis teikia daugiau duomenų apie tai, jog kiekvienos gyvos būtybės egzistencija priklauso ne tik nuo jos prigimtinių veiksnių, bet ir nuo aplinkos: gamtinės, socialinės, kultūrinės. Poreikis bendrauti tarpusavyje be abejonės yra vienas iš būdingiausių žmonijos bruožų. Savo laimėjimus, pasiekimus galime įvertinti tik palyginę su tuo, ką yra pasiekę aplinkiniai. O aplinkinių pavyzdys ypač veikia paauglius.

Bakalauro darbe pateikiami pagrindiniai bendraamžių motyvacijos bruožai paauglystės laikotarpiu, kokią ji daro įtaką muzikos mokymuisi pamokose bendrojo lavinimo mokyklose.

Tyrimo objektas – bendraamžių įtaka paauglių (11–18 m. mokinių) muzikos mokymosi motyvacijai bendrojo lavinimo mokyklose

Tyrimo hipotezė: tikėtina, kad paauglystės laikotarpyje jaunuoliai yra labiau linkę bendrauti su bendraamžiais, kurie gali lemti paauglio pasirinkimus.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti bendraamžių įtaką paauglio muzikos mokymosi motyvacijai muzikos pamokoje paauglystės laikotarpiu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti paauglių asmenybės formavimosi ypatumus
2. Atskleisti motyvacijos sampratą
3. Išanalizuoti paauglių bendravimo su bendraamžiais ypatybes
4. Atskleisti bendravimo su bendraamžiais sąlygotus veiksnius darančius įtaką paauglių muzikos mokymosi motyvacijai

Tyrimo metodai: 1) anketinė apklausa; 2) matematinė statistinė duomenų analizė.

Darbo struktūra. Bakalauro darbą sudaro: santrauka, įvadas, 2 mokslinės literatūros analizės skyriai, trečiasis skyrius, kuriame pateikiami tyrimo rezultatai bei jų analizė, išvados, naudotos literatūros sąrašas (šaltiniai) bei priedai. Darbą iliustruoja lentelės ir paveikslai. Darbo priede pateikta 1 anketa.

1. PAAUGLIO ASMENYBĖS BRUOŽAI IR JŲ ĮTAKA MOKYMOSI MOTYVACIJAI

Paauglystė – ypatingas amžius, kada žmogus ieško savęs, kovoja ne tik su aplinka, pačiais artimiausiais, brangiausiai žmonėmis, bet ir pačiu savimi. Todėl šiame amžiaus tarpsnyje labai svarbu suformuoti tinkamas nuostatas bei siekius. Noras mokytis turi tapti natūraliu dalyku. Apie motyvacijos paslaptis amerikietis pedagogas praktikas E. Jensen sako: „Smegenims patinka mokytis.” (Jensen, 1999, p. 237). Ir tai per pamokas reikėtų akcentuoti mokiniams, kad mokymasis yra savita smegenų „mankšta”.

1.1. Paauglio asmenybės formavimosi fiziologiniai ir psichologiniai ypatumai

Svarbiausia psichologinė paauglystės charakteristika yra intensyvus asmenybės formavimasis. Paauglystės metu vyksta dorovinės sąmonės formavimosi ir dorovinių elgesio normų įsisavinimas. Paauglystėje bręstama ne tik fiziškai, kūnas įgauna suaugusiojo formas, bet kartu bręsta asmenybė. Tuo metu veikia ne tik paties paauglio charakterio bruožai ar temperamento ypatumai, bet ir prigimtis bei aplinka: šeima, draugai, bendraamžiai, grupės, ugdymas, mokykla. Asmenybe negimstama. Ja tampama. Asmenybė yra vystimosi rezultatas. O lemiamą įtaką jos vystimuisi daro du pagrindiniai veiksniai: paveldėjimas ir aplinka. Nūdienos mokslas svarbesniais laiko aplinkos veiksniais, tiesa, su tam tikromis išlygomis. Jau vien tas faktas, kad asmenybė yra vystimosi rezultatas, daug ką paaiškina jos elgesyje.

Paauglystės amžius dažniausiai nurodomas tarp 12 ir 18 metų. Vėliau prasideda jau suaugusio žmogaus periodas. Paauglystė kartais skirstoma į ankstyvąją – 12 ir 14 metų, 15 – tieji metai – pereinamasis laikotarpis, 16–18 vėlyvoji paauglystė. Paauglystės pabaigos neįmanoma tiksliai nusakyti, nes vienose valstybėse paauglystė baigiasi tada, kai asmuo visiškai subręsta lytiškai, kitose – kai psichiškai ir socialiai, prisiima atsakomybę. Psichologų požiūriu, paauglystė baigiasi, kai individas suranda savyje savo tapatumą, susikuria savo vertybių tapatumą, nustato savo veiklos perspektyvą.

Pasak J. Pikūno ir kt. (2000) paauglystė – tai gyvenimo tarpsnis tarp vaikystės ir suaugusiojo amžiaus. Ji trunka nuo fizinio brendimo pradžios – kai vaikas auga ir lytiškai bręsta – iki asmuo pasiekia savarankiško suaugusio žmogaus socialinę padėtį bei suformuoja socialinę savimone. Anot V. J. Černiaus (1992), individas kiekviename paauglystės vystimosi etape turi atlikti tam tikrus uždavinius susijusius su fiziniu brendimu. Tai paaugliui garantuoja sveiką ir sėkmingą gyvenimą. Visi šie uždaviniai yra tarpusavyje susiję, sprendžiant vieną uždavinį, jo sprendimas padeda išspręsti kitus uždavinius. Jei individas, neišsprendžia atitinkamo etapo

uždavinį, jis jaučiasi nelaimingas, patiria visuomenės nepalankumą, vėliau sunkiai sprendžia ateities uždavinius.

Gana dažnai paauglystė ir ypač jaunesniųjų paauglių amžiaus tarpsnis vadinamas sunkiu, pereinamuoju, problemišku, konfliktišku audrų ir stresų laikotarpiu. Joje klojami asmenybės moralės nuostatų formavimosi pagrindai. Paauglystės laikotarpis yra laikomas sunkiu, nes tuo metu vyksta dideli kokybiniai poslinkiai, kurie iš pagrindų ardo vaiko savybes ir interesus. Dėl šių permainų, anot A. Petrovskio (1978), paaugliui kyla didelių sunkumų, pasidaro sunku jį auklėti, jis nepasiduoda suaugusiųjų poveikiui, neklauso, prasideda maištavimas, priešinimasis, kuris tam tikra prasme skatina visuomenės vystimąsi, verčia suaugusiuosius dar kartą patikrinti savo vertybes, susimąstyti.

Paauglystės laikotarpiu siekiamas pavyzdys gali nuolat keistis. Pasak A. Gučo (1981) Idealizuodamas savo pavyzdį, paauglys nemato jo trūkumų, todėl dažniausiai yra nusiviliama, kai apsirinka arba teigiamu laikomas asmuo paauglį ironizuoja. Ypač stipriai paauglys reaguoja į tikrai ar tariamai neteisingą kritiką.

Paauglystė yra savęs tyrinėjimo, savęs atradimo ir savo galimo vaidmens gyvenime nustatymo metas. Anot A. Petrovskio (1978), emocijų požiūriu paauglystė gali būti ir netikrumo laikotarpis, susijęs su perdėtu domėjimusi savim, nerimu dėl ateities ir ar sugebės užmegzti ryšius su suaugusiais ir draugais, suprasti ir atrasti save. Šis pereinamasis laikotarpis dažnai sukelia įvairius paaugliams būdingus išsišokimus, kartais net depresijas.

Pradėjęs logiškai, abstrakčiai mąstyti, paauglys labai daug laiko praleidžia mąstydamas ir konstruodamas milžiniškas sistemas, susijusias su religija, etika ir kitais klausimais. Paauglio sugebėjimas mąstyti apie tai, kaip viskas turėtų būti, užuot apsiribojus tuo, kas yra, leidžia jam būti idealistu ir visuomenės reformatoriumi. Kitas paauglių egocentrizmo tipas kyla dėl naujo abstraktaus mąstymo galimybių. Paauglys supranta, kad kiti žmonės gali turėti skirtingą nuomonę, tačiau dėl ribotų sprendimų ir ribotos logikos pradeda manyti, jog jis yra visų aplinkybių psichologinio pasaulio centre.

Pagrindinė paauglystės laikotarpio problema yra įtvirtinti tapatumo jausmą, suvokti save kaip asmenybę. Paaugliams tuo laikotarpiu iškyla daug klausimų, jie bando išsiaiškinti, kas jie yra tokie ir koks turėtų būti jų vaidmuo visuomenėje. Pats svarbiausias momentas paauglio asmenybės vystimuisi yra savęs paties kaip asmenybės suvokimas. Paauglys pradeda domėtis savimi, atsiranda poreikis vertinti ir kritikuoti save, uždavinėti ir atsakinėti į klausimus, gretinti save su kitais visuomenės nariais, draugais. Pasak V. Kruteckio (1978), paaugliams kartais liguistai rūpi, jų išvaizda, kaip jie atrodo kitų akimis, pradeda ieškoti antrojo „aš“, siekia pažinti save, įvertinti savo silpnąsias ir stipriąsias savybes. E. Eriksonas (1963) paauglystę vertino kaip svarbiausią formuojantis tapatumui. Svarbiausia paaugliui pasiekti tapatumą tuo metu, kai keičiasi fizinė

asmens išvaizda ir emocinė psichologinė perspektyva. Jo nuomone, paauglystė – unikali raidos stadija, kurios metu paaugliui suteikiama laisvė įveikti tapatumo krizę.

Psichologijoje didžiausias dėmesys skiriamas paauglystės amžiaus tarpsniui. Šį laikotarpį nagrinėjo daug pasaulio ir Lietuvos psichologų: Z. Froidas (1958), K. Jungas (1951), C. Rodžersas (1961), R. Campbell (1993), J. Kolominskis (1981), G. Navaitis (2001), R. Želvys (1994), A. Jacikevičius (1994), A. Suslavičius (2006) ir kt. Jie nurodo, kad nuo bendravimo su bendraamžiais sėkmės priklauso paauglio asmenybės vystymasis. Pasak A. Jacikevičiaus (1994), didžiausią įtaką turi socialiniai veiksniai, aplinka kurioje jie bręsta kaip asmenybė, kokie santykiai su šeima, draugai, mokykla. Anot Černiaus (1992), pirmasis kaip paauglio rimtas bendravimas prasideda peržengus mokyklos slenkstį.

1.2 Mokymosi motyvacija paauglystės laikotarpiu

Motyvacija – tai plati sąvoka, kuri gali apibūdinti keletą ir kitų terminų, kurie nusako įtaką mūsų elgesio veržlumui ir kryptingumui, tai saviraiška, pažanga, atsakomybė, pripažinimas, sėkmė. Motyvaciją gali apibūdinti šie teiginiai: poreikis, interesas, tikslas, pareiga, saviraiška, siekis ir t. t. Žodis motyvacija kilęs iš lotyniško žodžio „morere” – judinti, skatinti. Pasak G. Butkienės ir kt. (1996) motyvacija – tai veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantis žmogaus psichikoje. Kita autorė N. L. Gage ir kt. (1994, p. 304) motyvacijos sąvoka apibūdina kitaip: „motyvacija yra tai, kas teikia mums energijos ir kreipia kuria nors linkme mūsų elgesį”. J. Pacevičiaus darbe sakoma, kad „plačiausia psichologine prasme motyvaciją apibūdinsime kaip procesą, sukeltą veiksnių : poreikio, skatinančio aktyvumą, krypties poreikio („draivo”), poreikio objekto“. J. Pacevičius (1999, p. 5). „Motyvo” ir „draivo” sąvokos vartojamos kaip sinonimai.

Motyvacija apima žmogaus poreikius, troškimus ir norus. Kartais motyvacinę jėgą įgyja jausmai ir emocijos (kurios ypač ryškios paauglystės laikotarpiu) arba charakterio bruožai. Motyvacija mus gali perkelti iš nuobodulio į susidomėjimą, mumyse gali sukelti energijos ir padėti ją nukreipti viena linkme. Mokymosi motyvacija gali padėti mokiniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti. Todėl pedagogui reikėtų atrasti ir apčiuopti tai, kas galėtų motyvuoti mokinį pamokoje. „Atrasti – tai ką nors pastebėti, išsiaiškinti, pamatyti, sutelkti dėmesį. Atrasti – reiškia pastebėti tai, kas visą laiką buvo, tik iki šiol mes nematėme” (Grendstad, 1996, p. 15). Atradus ir apčiuopus tai, kas svarbu, galime motyvuoti, kodėl verta rinktis, grožėtis vienu ar kitu dalyku. Atradimai, padedantys motyvuoti, mokykloje „pasiskirsto” priklausomai nuo vaikų amžiaus. Atradimas ir motyvacija N. M. Grendstad knygoje „Mokytis – tai atrasti” autoriaus akimis, panašus subjektyvumas, nes tik pats žmogus gali žinoti, ko jam labiausiai reikia. Kiti to padaryti negali. Pastabus pedagogas gali padėti suvokti, apsispręsti, žinoma, įtikinti ar kitaip įtakoti

jauną asmenybę. Geriausia, anot N. M. Grendstad (1996), kai atrandama ir motyvuojama SAU PAČIAM. „Motyvuoti mokymąsi – vadinasi žinoti, ką turime daryti tam, kad gautume reikiamų žinių. Šis principas yra esminis, kalbant apie tai, kas dažnai vadinama „mokymasis atrandamas judėjimu” (N. M. Grendstad, 1996, p. 20). Pedagogikoje įvyktų lūžis, jei kas atrastų vieną formulę, kaip motyvuoti mokymąsi, kuri tiktų visiems. Deja, būdai ir metodai tebeieškomi. Vieniems tinka vienoks, kitiems – kitoks metodas. Medžiaga turi būti pateikta taip, kad mokinys pajustų susidomėjimą ir būtų paskatintas dirbti, rastų sprendimą. Jei pavyks – motyvacija pasiteisins.

Didelė jėga, užvaldanti asmenybę – jausmai ir teigiamos emocijos. Kai apima šviesūs jausmai ir teigiamos emocijos, viskas atrodo puiku, mums gera gyventi, jaučiame jėgų antplūdį ir kuo geriausias norus veikti. Paauglystės amžiuje vystytis teigiamoms emocijoms didelę reikšmę turi ir bendraamžių pripažinimas, teigiamas įvertinimas. Pasak P. S. Campbell (1993), Sėkmingam ir sparčiam mokymuisi būtinas emocinis komfortas ir tam tikra jausmų sancaupa. Tai mažas jaudinimas, susijęs su konkrečiu noru pasiekti tikslą ir atsakingumo jausmu, pasitikėjimas savo jėgomis, tikėjimas savo sėkme ir abejojimas, žadinantis mąstymo bei veiksmų savikontrolę, ir vidinis atlikimo bei išmokimo džiaugsmas.

Motyvus galima skirti pagal prigimtį: į gimtus ir įgytus. Įgimti skirstomi į bendruosius, biologinius ir ne biologinius. Motyvai gali iškilti ne tiek iš fizinių organizmo padirginimų, kiek iš intelektualios asmenybės sferų. „Juo labiau žmogaus intelektas išsivystęs, juo jo veiklos bei elgesio motyvai yra labiau sustruktūrinti ir įsisąmoninti.” (J. Laužikas, 1981, p. 77).

Atrasti motyvaciją pedagogas galėtų per savo vaizduotę, fantaziją ir kūrybiškumą. Vaizduotė plius susidomėjimas – dar vienas žingsnis į motyvaciją. Sakoma, būti susidomėjusiam – tai aktyviai mąstyti. O mąstymas leidžia įvertinti motyvaciją. Teigiama, kad ne visiems vienos klasėms mokiniams pedagogas gali motyvuoti dėstomo dalyko būtinumą, reikalingumą. Paauglys gali netikėti mokytoju kaip asmenybe, ar tiesiog jam atrodo, kad mokytojui nesvarbu tai apie ką pats kalba. Į žinias reikia stengtis „eiti” per vaizduotę. „Būtent vaizduotė skiria žmones nuo gyvulių. Ateities viltis būtent ir glūdi žmogaus minčių utopiškume. Reikia surasti tą didelių galimybių reikšmę ir prasmę, bei būdą jų įgyvendinimui motyvuoti.” (B. A. Johansen, 1999, p. 25).

Būtina aptarti motyvo bei tikslo santykį, nes motyvo – tikslo dimensijos žmogaus motyvacijoje svarbiausios. Anot L. Jovaišos (1993), tikslas yra mąstymų suformuluotas idealas, siekinys, veiksmų rezultatas. Tikslas kartu gali atlikti veiksmo motyvo funkciją, tada jis nustato tikslo pasiekimo būdą ir priemones. Tačiau veikdamas žmogus paprastai siekia ne vieno tikslo. Antai mokinys daro muzikos pamokoje užduotus namų darbus. Kokio tikslo jis siekia? Tikriausiai kelių: atlikti užduotį laiku ir teisingai, patenkinti savo smalsumą, palaikyti teigiamą savęs saugumo (jam negrės bausmė už neįvykdytą darbą), malonumo (malonu, kad sugebėjo atlikti užduotį, pakils bendraamžių akyse) ir t. t. Visi šie tikslai konkrečioje situacijoje tampa mokymosi motyvais .

Kiekvienas išankstinis vaizdinys (t. y. tikslas) įgyja motyvuojančių galių, tik tada kai siejasi su teigiamomis emocijomis. Priešingu atveju, jeigu tikslo siekimas sukelia daug neigiamų emocijų, jis neįgyja motyvuojančios jėgos. Taip atsitinka daugeliui paauglių, kurie pradėję lankyti, pavyzdžiui, muzikos mokyklą turi susikūrę siektino muzikanto vaizdinį, tačiau susidūrę su nesėkmėmis ir mokytojo nepasitenkinimu praranda ir motyvuojančiąją galią. Taigi mokinių mokymosi problema tampa socialine, psichologine ir aišku pedagogine problema.

Pastaruoju metu motyvacijos problemoms mokslininkai skiria vis daugiau dėmesio. „Jų tarpe ypač pažymėtini L. Božovič ir jos bendradarbių mokinių požiūrių į mokymąsi bei mokymosi motyvų tyrimai“ (J.Laužikas, 1981, p. 80). Ištirti motyvų metodika gana sudėtinga. Juk tai yra vidinis asmenybės pasaulis, kuris išorinėmis formomis tik paviršutiniškai teatsiskleidžiamas. J. Laužikas (1981) motyvus sugrupavo pagal tokias jų tendencijas: 1) teoriniai motyvai (noras pažinti nauja, sekimas geru pavyzdžiu, įdomus mokymosi dalykas; 2) praktiniai motyvai (noras pasirengti gyvenimui, profesijai, siekimas turėti geresnes gyvenimo sąlygas) – tai vis ateities motyvai, kurie skatina mokinius veikti; 3) prestižo motyvai (noras gauti gerą pažymį, noras būti pripažintam draugų ir t.t.) – tai socialinių santykių motyvai; 4) prievartos ir baimės motyvai (baimė būti nubaustam).

Iš viso to galime teigti, kad pedagoginės veiklos uždaviniai yra: pažinti mokinio mokymosi motyvus ir atitinkamai juos ugdyti. Nuo to priklausys mokymo ir mokymosi sėkmė, pasirengimas gyvenimui.

2. BENDRAAMŽIŲ ĮTAKA PAAUGLIŲ MUZIKINEI VEIKLAI

Bendraamžių grupėje paauglys jaučiasi saugus. Čia jis turi savo vietą, nesijaučia silpnas ir pažeidžiamas. Dėl šių ar panašių priežasčių paaugliai teikia pirmenybę kolektyvinei veiklai. Tokia kolektyvinė veikla gali būti muzikavimas, arba jau bent dalyvavimas bendrame muzikiniame fone. Taip paauglys patiria kolektyvinės veiklos džiaugsmą, tuo pačiu formuojasi jo kūrybiškumas, kryptingas užimtumas, leidžiantis savo paauglišką energiją realizuoti konstruktyviai bei kryptingai.

2.1 Muzikos įtaka paauglystės amžiaus tarpsnyje

Žmonės praėjusiais amžiais daug dainuodavo ir mokėjo labai daug dainų. Dabartiniai miesto žmonės nenori tuo ir patikėti. „Apskritai galima beveik drąsiai tvirtinti, kad dabartinis mūsų, ypač miesto žmonių, muzikinis intonacinis pasaulis, melodinio intonacinio mąstymo rolė žmonių gyvenime, lyginant su praėjusiais laikais, gerokai menkesnė.” (E. Balčytis, 2000, p. 9) Viską užgožia pramoginė muzika, kuria šiuolaikinis jaunimas „dievina”. Šiuolaikiniai žmonės nebevertina nepramoginės muzikos. Jie mąsto, kad muzika žmogui nenaudinga ir tinka tik pramogai, linksminimuisi. Tačiau, kaip labiau galėtų sudominti muzikiniu ugdymu patį moksleivį, kad jis suprastu muzikos meno naudą? Juk tada muzikos pamoka taptų taip pat svarbi kaip ir visos kitos pamokos, kiltų pačio muzikos pedagogo autoritetas ir pamokoje mažėtų drausmės problemų. „Siekiant mažinti prarają tarp muzikos<...>svarbu ieškoti veiksmingesnių žmogaus sąlyčių su muzika būdų, įgalinančių visus patirti jos veiksmingumą dvasiai. Tai gali padėti brandesnio žmogaus asmenybės tapsmui.” (Z. Rinkevičius, R. Rinkevičienė, 2006; 13 psl.)

„Muzika – viena iš meno šakų, kuri ypatinga, intonacine kalba įkūnija jausminį, nesąvokinį logosą (logos – gr. žodis, idėja), intonaciniu būdu išsako žmogui aktualias prasmes, dvasinių išgyvenimų esmę.” (Z. Rinkevičius ir R. Rinkevičienė, 2006, p. 15). E. Balčytis teigia: “<...> kuo labiau ją aiškini, tuo vis labiau ir labiau tolsti nuo jos esmės <...>” (2002, p. 4). Muzikiniai gabumai atsiranda anksti, ir, išskyrus retus klausos anomalijos atvejus, juos turi visi vaikai. Nuo pat ankstyvosios vaikystės pasireiškia domėjimasis muzika, muzikinis jausmas. Bet šie gabumai gali išnykti per tris kritinius amžiaus tarpsnius:

- apie 3–4 metus;
- apie 9 metus;
- brendimo laikotarpiu.

Tad reikia mokėti juos ugdyti ir tam būtina žinoti tiek jų formas, tiek ir tai, kaip muzika vaiką veikia skirtingais amžiaus tarpsniais.

Ankstyvajame amžiuje muzikiniai gebėjimai intensyviai vystosi ir išryškėja paauglystėje. Pradinėje mokykloje vaikui gali galutinai susiformuoti muzikinė klausa ir muzikinės kalbėsenos įgūdžiai. Jei šie muzikiniai gabumai iki 9 metų nebuvo lavinti, vėliau muzikos mokytis yra labai sunku. Ir praktiškai tokie vaikai keliami į vis aukštesnes klases nemokėdami intonuoti, nieko nesugebėdami padainuoti ir, žinoma, neturėdami noro ko nors išmokti. Šio bakalauro darbo tema – apie paauglystės amžiaus vaikus, todėl plačiau apžvelgsime šią vystymosi stadiją.

„Paauglys – reakcingiausia visuomenės būtybė.” (V. Žalys, 1998, p. 240). Paauglių vystymasis yra gana spartus tiek fiziniu, tiek psichologiniu požiūriu. Paauglių mąstymas atitinka suaugusio žmogaus lygį. Šiuo laikotarpiu susiformuoja paauglio socialinė motyvacija: paaugliai mano, kad jie jau yra subrendę, siekia prisijungti prie bendruomenės gyvenimo, labai mėgsta būti tarp suaugusiųjų kada jie kalbasi, ir mėgsta kritikuoti. Vienas iš svarbiausių šio amžiaus tarpsnio veiklos motyvų yra užtikrinti savo socialinį statusą. Linkę prieštarauti, jie kartu yra labai smalsūs, noriai klausosi įvairios muzikos. „Muzika, jausmų pasaulis jiems turi ypatingos reikšmės <...> bet nesudaromos sąlygos jų saviraiškai.” (V. Puronienė, 2004, p. 94). Visa tai gali slopinti muzikinius gabumus ir kūrybiškumo ugdymą bei neigiamai veikia viso muzikinio ugdymo efektyvumą. Be to, mokyklos administracija dažnai skiria nepakankamai dėmesio paauglių muzikiniam lavinimui, o pedagogai ne viską pajėgūs atlikti vieni, o tai labai kenkia mokinių motyvacijai. Paaugliai susidaro nuomonę, kad reikšmingiausia ta muzika, kurią jie dažnai klausosi namuose, bendraamžių vakarėliuose, per radiją, televiziją, kurią propaguoja šou verslas, kuri labiausiai atspindi jų pačių problemas. Todėl visa roko kultūra sutapatinama su paauglių dvasiniu „maištu” prieš suaugusiuosius. „Stiprūs smūgiai (mušamųjų instrumentų grupė), stipri elektroninė garso dinamika, hipertrofuotas metroritmas, šviesos, spalvų, dūmų efektai, ekstravagantiška, iššaukianti dainavimo ir grojimo maniera, atlikėjų laikysena ir t.t. – visa tai paauglystės ir jaunystės nevaržomas reiškinys – protestas XX amžiaus antrosios pusės muzikinėje kultūroje.” (Z. Rinkevičius, 1998, p. 45). Ši roko kultūra įgavo „paauglystės sindromą”. Į šį „sindromą” muzikos pedagogai turi atsižvelgti, nustatydami muzikos mokymo turinį, muzikinio auklėjimo uždavinius, darbo metodus ir kt. „Muzikinio ugdymo paskirtis yra atverti moksleiviui muzikos pasaulį, jo vertybių sistemos prasmę kaip asmeninę dorovinę, socialinę ir kultūrinę vertybę.” (J. Kievišas ir kt, 2001, p. 23).

Vyresnysis mokyklinis amžius (16–18 m.) palyginti su 11–16 m. – kiek ramesnis, bet irgi gana prieštaringas. Šiame laikotarpyje moksleiviai iš esmės subręsta fiziškai, susiformuoja protiniai sugebėjimai, tačiau jie dar yra paaugliai, nes priklauso nuo savo tėvų. Jie mąsto kur stoti ir kokią specialybę pasirinkti. Jiems kinas, teatras, literatūra tampa gyveno mokykla. „Svarbu, kad šią mokyklą jie matytų ir geroje muzikoje, kaip žmogaus jausmų ir minčių, dvasinės kultūros filosofijos, jo vidinio gyvenimo būdo reiškinys. Šiame amžiuje muzika itin gerai dera su žmogaus polinkiu į emocinę bei mąstymo autonomiją, į vertybinę bei moralinę autonomiją.” (Z. Rinkevičius,

1998, p. 46). Jaunuoliai dažnai jaučia tikrą meilės jausmų poreikį. Muzikiniam auklėjimui tai yra labai reikšmingas faktas. Todėl jaunuoliams yra labai svarbu domėtis į jausmų pasaulį, dvasinį gyvenimą, kurį skleidžia lyrinio pobūdžio muzika. Ši muzika gali brandinti ir auklėti jaunuolius. Tad muzikos mokantis pedagogas turėtų „apkrauti” paauglių jausmų sferą ir intelektą, nes muzika jiems padėtų pajusti dvasinį gyvenimą ateityje.

Muzikos mokytojas laiku turi pastebėti individualius skirtumus, į juos atkreipus dėmesį reikėtų kelti realius muzikinio ugdymo uždavinius, naudoti atitinkamą ugdymo turinį ir metodiką. „Visų amžiaus tarpsnių ugdytiniai (ypač mokiniai), nepriklausomai nuo sensitivityvaus amžiaus, nuo individualiųjų skirtumų, pasižymi bendra, esmine imlumo muzikai savybe: jie *jautrūs* muzikai, jie *imlūs* jos emociniam, estetiniam ir dvasiniam turiniui.” (Z. Rinkevičius, 1998, p. 47). Kai žmogus bus ugdomas muzikos ir palaipsniui jo žinios plėsis, tik tada jis mielai eis, supras ir dalyvaus muzikos pamokoje. Muzikos pamoka – ugdytiniais bus svarbi kaip ir kitos pamokos.

Sėkmingą muzikinio ugdymo pamokose vyksmą gali sustiprinti mokyklos mastu vykdoma aktyvi meninė veikla, susiejanti muziką ir kitas meninės raiškos (įvairūs projektai, vienijantys muzikos, dailės, dizaino, vaidybos, šokio sritis). Jei tokio pobūdžio renginiuose vaikas nuo pradinių klasių bus įpratęs dalyvauti, tai ir paauglystėje šis susiformavęs poreikis išliks. Ir atvirkščiai, nedalyvavęs muzikinėje raiškoje iki dešimtos ar vienuoliktos klasės moksleivis greičiausiai bus sunkiai įkalbinamas eiti į sceną ar dalyvauti muzikinės raiškos projekte.

Vydūnas akcentavo meno reikšmingumą žmogui „Menas yra didysis žmogiškumo pranašas daiktų pasaulyje. Meniška veikla žmogaus esmė nelieka asmenybės viduje, kaip ji tai daro kurdama mintis, o žengia žemyn visais vidujinio gyvenimo laipsniais per protavimo, nuotaikos ir kūno gyvumą esimą“ (Vydūnas, 1990, p. 454)

2.2 Bendraamžių įtaka paauglio asmenybei

Ieškodamas tapatumo, paauglys, dažniausiai įtraukia ir kitus žmones. Pereidamas nuo sąjungos su šeima prie ryšių su bendraamžiais, paauglys įgyja nepriklausomybę. Didėjant norui būti artimam su kitais, paauglys turi pirmiausia su jais artimiau susipažinti. Jis tai išreiškia bendraudamas telefonu, išklausydamas draugų nuomonę ar kurdamas detalius planus. Dažnai paaugliai nori ką nors veikti kartu, kad būtų gera visiems drauge. Bendraamžiai labai paveikia paauglio socialinį gyvenimą, todėl kai kurie autoriai kalba apie paaugliams būdingą atskirą visuomenę. (R. Žukauskienė, 1996).

Pasak A. Jacikevičiaus (1994), asmenybės jungiasi į grupes, iš kurių susidaro visuomenė. Žmonės nuolat jungiasi į grupes, kad galėtų patenkinti savo poreikius. Taip pat kiekviena grupė turi savo elgesio taisykles, vertybių sistemas, veikimo tikslus ir pan., kurios susiformuoja anksčiau, kai

asmenybė dar nėra grupės narė. Bendraamžių grupę nebūtinai gali sudaryti to paties amžiaus žmonės: jų amžius gali skirtis keliais metais.

Pasak R. Želvio (1994), paauglių elgesys labiau nei kitais amžiaus tarpsniais vis daugiau priklauso nuo bendraamžių įtakos. Kadangi šiuo laikotarpiu jau būna įgyta tam tikra nepriklausomybė ir ryšys su tėvais būna labai susilpnėjęs. Šiuo laikotarpiu, santykiai su tėvais ypač susilpnėję ir yra lydimi jausmų. Kyla konfliktai, nebejaučia tėvų meilės, skirtingai žvelgia į dvasinių vertybių ir socialinių elgesio normų vertinimus. Todėl paaugliai nebejaučia tėvų supratimo, pradeda labiau bendrauti su bendraamžiais, o tėvai nebesupranta savo vaikų.

Bendraamžiai labai veikia paauglio socialinį gyvenimą, todėl paauglys išsilaisvinęs iš tėvų globos vis daugiau nori prisiimti savo bendraamžių vertybių. Kai kurie autoriai linkę kalbėti apie visai atskirą paauglių visuomenę, savitą kultūrą, nors ir ne visi su tuo sutinka. Anot R. Žukauskienės (1996), sparčiai keičiantis socialiniams pokyčiams, tarp kartų yra sukeliamas stiprus atotrūkis, todėl didėja bendraamžių grupių įtaka paauglio socializacijai.

Bendraamžių grupėse geriau vystosi abipusis supratimas ir kooperacija, nei šeimose. Į kritiką yra reaguojama greičiau, nei į vyresnių žmonių priekaištus, tačiau jei nori priklausyti kokiam nors grupei, turi laikytis tos grupės normų ir taisyklių. Tokiu būdu vaikas tampa labiau pasitikintis savimi ir mažiau priklausomas nuo suaugusiųjų jam artimų žmonių vertinimo ir kritikos, turi draugų. Bendraamžių grupių įtaką vaikams nuolat didėja.

Pasak M. Barkauskaitės (1979) bendraamžių grupės gali būti: kiemo draugai, klasės draugai kurioje tas vaikas ar paauglys mokosi. Vaikų grupė mokykloje – tai ne tik suaugusiųjų pedagoginių pastangų rezultatas, bet ir spontaniškai besivystantis reiškinys. Be to didelį vaidmenį atlieka ir gyvenamosios aplinkos artumas.

Grupių struktūra priklauso nuo amžiaus ir lyties. Mokykliniais metais grupės bendrauja skirtingai: berniukai draugauja su berniukais ir buriasi į dideles grupėse, jie daugiau dėmesio skiria sportinei veiklai, ypatingiems socialiniams įgūdžiams. Mergaitės su mergaitėmis buriasi į mažas grupes ar poras, labiau integruotas grupes. Iš pradžių grupių pobūdis yra neformalus, tačiau pamažu jos įgyja tam tikrą struktūrą. Berniukų draugiški santykiai orientuoti į bendrą veiklą, o mergaičių santykiai daugiau į socialinį pasitenkinimą, abipusį artumą; mergaitės daugiau vadovaujasi emocijomis: įtampa, pavydas, konfliktai. Jos labiau jautresnės ir baimę bei pavydo jausmą išgyvena sudėtingiau.

Gyvenime mes sutinkame daug žmonių, o su kuo bendrauti ir palaikyti santykius mes pasirenkame patys ir bendraujame tik su kai kuriais iš jų. Tarpasmeninis bendravimas – tai komunikacija, tarpusavio suvokimas bei socialiniai santykiai ir jų sąveika. Tam įtakos turi aplinka, kuri juos supa, tai yra šeima, žiniasklaida, bendraamžiai. Taip yra ir tarp paauglių, jų draugystė

tampa vis artimesnė ir pastovesnė. Pasak R. Žukauskienės (1996), iki paauglystės draugystė yra neemocinga ir įtampos tarp meilės ir neapykantos nebūna.

2.3 Paauglių muzikinio ugdymo problemiškas muzikos pamokoje

Šiandien muzikos pamoka vidurinėje mokykloje neretai suprantama kaip „pertraukėlė“ tarp „sunkesniųjų“ pamokų. O ir muzikos pamokos specifika, mokymo turinys ne visada atitinka paauglių susidarytas nuostatas. Paauglys visada ir visur siekia išsiskirti, ką nors kopijuoti. Dažniausiai – scenos žvaigždės. Mokslininkai įrodė, jog išmybės daro didelę įtaką vaikų ir paauglių pasaulėžiūrai, vertybėms, kurios dar tik formuojasi. Jei pasaulinio garso muzikos atlikėjui galima nedorai elgtis, darytis ir kalbėti nesąmones, paauglys nesupras, kodėl ir jam nedera taip elgtis. Iš čia ir kyla muzikinio ugdymo problemiškas muzikos pamokose.

2.3.1 Mokymosi aplinka

Labai svarbu, kokia aplinka supa mokinį. Mokytojų pastangos, siekiant sukurti tinkamą našiam darbui klasės aplinką, turi lemiamos reikšmės. Mokymosi aplinka turi motyvuoti. Mokytojais ir mokiniais beveik pusę savo aktyvaus laiko praleidžia socialinėje aplinkoje – mokykloje, klasėje. Mokytojais veikia mokinius, o mokiniais mokytojus. Jie vieni kitus motyvuoja elgesiui ir siekiams. Anot knygos „Mokomės mokyti“ autoriaus R. I. Arends (1998), motyvuotai ir produktyviai mokymosi aplinkai būdinga:

- 1) toks bendras klimatas, kai mokiniai pasitiki savimi, bendraamžiais ir klase kaip grupe;
- 2) struktūros ir procesai, kai patenkinami mokinių poreikiai, o mokiniai stengiasi atlikti užduotis;
- 3) aplinka, kurioje mokiniai įgyja būtinų grupės ir tarpusavio bendravimo įgūdžių.

Pastaruoju metu daug kalbama, rašoma apie mokyklos pasikeitimą, jos tobulinimą, arba kitaip, kaip veiksmingiau dirbti tiek mokytojui, tiek mokiniui. Šie procesai pirmiausia paliečia mokyklos klasę. D. Hopkins, M. Ainscow ir M. West savo išleistoje knygoje „Kaita ir mokyklos tobulinimas“ (1998) rašo: „...švietimo pokyčiai ir naujovės klasės lygmeniu retai kada esti apčiuopiami, jie pasireiškia tik mokinių ir mokytojų sąveika <...> Kaita, jei ji apskritai privalo ką nors reikšti, turi daryti poveikį klasės lygiu – mokytojų ir mokinių širdims bei protams“ (D. Hopkins ir kt, 1998, p.43–44).

Klasės klimatą lemia tai, kad grupė sujungta mokymosi tikslais, o vadovauja mokytojas. Siūloma įvertinti klasės savybes, kurios formuoja elgesį. Svarbūs ir klasės procesai – tai procesai tarp asmenų ir grupės. Sakoma, kad klasės aplinkos poveikis daro įtaką mokinių motyvacijai. Sužadinti mokinių motyvaciją atkakliai mokytis yra sunku. Vieni mokiniai ilgiau ir atkakliau dirba

už kitus. Tyrėjus domina klausimas, kaip klasės aplinka veikia motyvaciją, kaip „sukurti produktyvią mokymosi aplinką, kurioje mokiniai vertina save ir savo klasės grupę rodančią jų stiprią motyvaciją, siekiant gerų rezultatų.” (R. I. Arends, 1998, p. 125). R. I. Arends knygoje akcentuojama poreikių teorija. Aiškinama, kad energingai veikti mokinių skatina trijų rezultatų siekimas: laimėti, priklausyti, daryti įtaką. O priklausyti grupei, turėti ten tinkamą pripažinimą (bendraamžių įtaka) labai svarbu paauglystės laikotarpiu. Nuo to daugeliu atveju priklauso ir paauglio savęs vertinimas.

XX amžiaus devintojo dešimtmečio pabaigoje JAV mokslininkai ėmė pabrėžti bendruosius meninio ir muzikinio ugdymo tikslus. R. A. Smitas ugdymo tikslu laiko: „visuminį meno ir kultūros suvokimą”, kurį įgyvendinant žvelgiama į besimokančius kaip į „sugebančius mąstyti stebėtojus, laikinai apsigyvenusius meno pasaulyje” (R. A. Smith, 2000, p. 44) B. Reimeris teigia, kad bendruosiuose muzikinio ugdymo tiksluose yra svarbu „kuo labiau išugdyti kiekvieno moksleivio gebėjimą išgyventi ir kurti garsų ekspresyvumą, arba, kitaip sakant, ugdyti moksleivių estetinį jautrumą muzikos menui” (B. Reimer, 2000, p. 135–136) Mokyklai yra sunku pasiekti užsibrėžtą muzikinio ugdymo tikslų, nes tai pasako dauguma priežasčių: politinių, kultūrinių, filosofinių, socialinių ir t.t. Tikslai yra svarbūs siekiai. Tačiau jų įgyvendinimas kelia nemažai problemų, juolab, kad išlieka teikiamojo pobūdžio mokymas, kurio remiantis siekiama ugdyti mokinius. Todėl muzikos mokytojams iškyla klausimas: į kokias vertybes orientuoti mokinių jį mokant muzikos? Pasinaudokime E. Mounier žodžiais – „pažadinti žmoguje iš prigimties snūduriuojančią asmenybę” (E. Mounier, 1996, p. 235) padėti mokiniui pažinti muzikos grožį, jį pamilti, padėti tobulinti jo muzikinės raiškos įgūdžius (dainavimo, grojimo t. t.) ir tikinti, kad visa tai prisideda prie bendruomeninio gyvenimo tobulinimo. To pasekoje „mokykla turėtų ugdyti jauno žmogaus poreikį didžiosioms vertybėms, geresnę meninį skonį, gebėjimą rinktis, kritiškai vertinti. Ugdyti kūrybingą, aktyvią ir emociingą, savo kūrybines galias gebančią tenkinti asmenybę.” (V. Puronienė, 2004, p. 93.)

2. 3. 2 Skirtingas paauglių savęs vertinimas

Apibūdinant savęs vertinimą, pagrindinis vaidmuo tenka žmogaus jausmams, ką jis jaučia ir išgyvena šiuo momentu, pvz., kai žmogus save vertina aukštai, jis išgyvena pasididžiavimą savimi, o žmogus kuris save vertina žemai, jaučia nepasitenkinimą savimi, menkavertiškumo jausmą. Savęs vertinimas formuojasi aktyviai veikiant, bendraujant su kitais. Prasideda nuo kitų stebėjimo, kitų veiklos lyginimo su savo rezultatais. Svarbu kaip vertina kiti.

Skiriami trys savęs vertinimo lygiai:

1. Adekvatus savęs vertinimas – kai žmogus nei linkęs padidinti, nei menkinti savo savybes ir rezultatus.

2. Savęs pervertinimas – kai žmogus per daug aukštai vertina savo savybes ir rezultatus.

3. Per menkas savęs vertinimas – kai menkina savo asmenybės savybes.

Taigi savęs ir kitų žmonių vertinimas gyvenime visiems labai reikšmingas. Savęs vertinimas ir savo kūno vaizdas padeda žmogui subjektyviai (remiantis savo patirtimi ir išgyvenimais) suvokti savo asmenybę kaip vientisą ir pastovų reiškinių. D. Gailienė., L. Bulotaitė., N. Sturlienė (1996).

Savęs pažinimas apima savo charakteringų bruožų bei ypatybių žinojimas, jų įvertinimas. Save vertiname įvairiais būdais: lygindami su kitais žmonėmis, stebėdami savo elgesį ir išorinius situacinius veiksnius, priešpastatydami savo pretenzijas ir veiklos rezultatus. Asmenybės savigarba formuojasi, girdint aplinkinių vertinimus. Svarbiausią vaidmenį vaikystėje atlieka suaugusiųjų (tėvų, globėjų) vertinimai, vėliau mokykloje – mokytojai. Taigi savęs vertinimo formavimąsi lemia tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai, santykiai tarp bendraamžių, santykiai su mokytojais ir pan.

2.3.3 Ugdytojo svarba paauglių muzikos mokymo procesui

„Ugdymo teorija teigia, kad visi mes esam ir ugdytojai, ir ugdytiniai.” (Z. Rinkevičius, 2006, p. 60). Ugdytojais gali būti ir yra visi suaugusieji: tėvai, auklėtojai, mokytojai, kunigai, kultūros institucijų veikėjai ir kiti. Vieni gali prie vaiko ugdymo prisidėti daugiau, kiti mažiau. Yra visai suprantama, kad vieni ugdytojai yra prigimtiniai, kiti – priskirtiniai. Muzikiniame ugdyme turėtų dalyvauti įvairūs ugdytojai t. y šeimos nariai (tėvai), profesionalūs pedagogai (muzikos pedagogai), socialinio ugdymo veikėjai, t. y kultūrinės institucijos (radijo, TV, spaudos žurnalistai renginių vedėjai, kultūros institucijų veikėjai). Tad plačiau šiame skyrelyje bus kalbama apie šiuos tris ugdytinių tipus, kurie gali tiesiogiai motyvuoti vaiką, o vėliau ir paauglį mokytis muzikos.

Šeima dažnai laikoma mažiausia tautinės bendruomenės dalis. Ši maža dalelytė ir yra tautinės kultūros kūrimo pamatas. Kaip rašo A. Maceina: „Šeima yra tauta miniatiūroje. Joje glūdi visų tautinio gyvenimo sričių užuomazgos. Šeimos gyvenimas yra suglaustas tautos gyvenimas, o tautos gyvenimas yra išplėstas šeimos gyvenimas”. (A. Maceina, 1934, p. 80). Visa tai lemia vaiko, o vėliau ir paauglio muzikinį ugdymą. Tik šeimoje vaikas gali „gauti” muzikinių užuomazgų, intelekto pagrindus bei dvasinės kultūros pradmenis. Tik nuo šeimos požiūrio į muziką priklausys vaiko muzikinis ugdymas. „Pagal tai šeimas sąlyginai galima būtų suskirstyti į tokias grupes: muzikantų profesionalų, muzikos mėgėjų, muzikai abejingos šeimos.” (A. Katinienė, 1998, p. 104). Vaiko motyvavimas mokytis priklauso ir nuo šeimos klimato: „Šiltas klimatas vaikus traukia, tuomet šeimos ugdomasis poveikis yra veiksmingas. Šaltas – stumia, todėl tokios šeimos ugdomasis poveikis neigiamas.” (V. Jakavičius ir kt., 1996, p. 86).

Pedagoginiam darbui svarbios tiek mokytojo asmenybės savybės, tiek jo daugialypė, įvairi, funkcionalinė pedagoginė veikla, jos kokybinė charakteristika. Didelės reikšmės mokytojo asmenybės formavimuisi turi teisingas mokytojo profesijos pasirinkimas, profesijos pasirinkimo ir pedagoginės veiklos motyvai. Mokytojams yra keliami daug reikalavimų, nes paauglių dalyvavimą muzikos pamokose aktyvumą gali slopinti pedagogo neatsargūs pastebėjimai, vertinimai, neigiamos pastabos mokinio atžvilgiu. Jeigu moksleiviui mokytojas pasakys, kad jis neturi klausos, nesugeba atpažinti kūrinio formos ar kitu netaktišku būdu, ar net įžeidžiamai, gali būti, kad tas moksleivis visiškai vengs bandyti savo muzikinius sugebėjimus. Anot J. Jovaišos, ugdytojui pridera būti turtingu žmogumi. Jis tokiu tampa, kai poreikis dvasinėms vertybėms dominuoja jo veiklos motyvacijose. Mokytojas turi dirbti žmonėms, jų dabarčiai ir ateičiai. „Pagrindinis gerų mokymo rezultatų veiksnys – mokytojo darbo kokybė. Geram mokytojui nėra „gerų“ ir „blogų“ mokinių, o yra mokiniai, su kuriais reikia dirbti daugiau ar mažiau.” (J. Laužikas ir kt., 1981, p. 115). Mokytojui dažna sėkmė pamokoje priklauso nuo: a) pamokos struktūros, b) informacijos perteikimo ir kontrolės pobūdžio, c) mokytojo ir mokinių santykio. Visų pirma mokytojas, mėgstantis savo dalyką, turėtų norėti stengtis dirbti kūrybiškai. Tam reikia daug pastangų: kritiškai analizuoti savo sėkmes ir nesėkmes darbe, sekti naujausią savo dalyko, pedagoginę bei psichologinę literatūrą ir, aišku, mylėti mokinį – žmogų.

Kultūrinės institucijos – teatrai, klubai, kultūros rūmai, kino teatrai, radijas, televizija ir kt. – daug duoda bręstančiam žmogui. Kultūros meninės institucijos, kinas, teatras, skirtingai nuo mokyklos „veikia“ savo įtaigumu: mat pamokos – labiau aktyvina, veikia protą, o kultūros institucijos daugiau beldžiasi į vaikų širdis. Pavyzdžiui, įdomus spektaklis, kino filmas, patraukliai kalbantys apie moralines problemas, daugiau sukelia įvairių teigiamų minčių, negu moralizuojantys pamokymai. Plūstant masinei kultūrai per kultūros institucijas skverbiasi ir neigiami dalykai – paviršutiniškai žiūrima į gyvenimą, daug matoma smurto ir t. t. „Taigi kultūros institucijų vaidmuo asmenybės brendime dvejopas – teigiamas ir neigiamas.” (V. Jakavičius, 1996, p. 99). Nuo neigiamo poveikio neuždrausi, pasak patarlės „draudžiamas vaisius saldžiausias”. Pedagogai turėtų stengtis remtis teigiamais dalykais, bet neužmerkti akių ir prieš neigiamus – stengtis tuos neigiamus dalykus iškelti ir „išvyti”.

Mokytojo profesija yra sudėtinga ir reikšminga. Šioje profesijoje vienas kertinių uždavinių ir tikslų yra ugdyti asmenybę. Todėl būti mokytojais dažniausiai renkasi žmonės, kuriems malonu matyti, kaip vaikai vis daugiau sužino, taip pat patinka patiems perteikti žinias, mokyti naujų dalykų. Šiuolaikinis mokymas reikalauja taip organizuoti mokymo procesą, tikslingai parenkant ir pritaikant mokymo metodus pamokose, kad mokiniai įsisavindami žinias patys aktyviai dirbdami (grodami, dainuodami, organizuodami), savarankiškai protaudami bei sąmoningai veikdami, įgytų

bendruosius gebėjimus, leidžiančius lanksčiai prisitaikyti prie sparčiai kintančios darbo rinkos poreikio.

2.4 Bendraamžių pavyzdžio įtaka muzikos mokymo motyvacijos procesui

V. Legkauskas (2001), remdamasis psichologų (Bandūra, 1986; Ross ir Ross, 1963) nuostatomis, teigia, kad dažniausiai elgesio išmokstama stebint kitus. Išmokimas vyksta esant tokioms sąlygoms:

- 1) stebintysis turi atkreipti dėmesį į elgesį modeliuojančio žmogaus veiksmus ir jų padarinius;
- 2) matytas elgesys turi būti išsaugotas atmintyje;
- 3) stebintysis turi būti pajėgus pakartoti matytą elgesį;
- 4) kad pakartotų matytą elgesį, žmogus turi būti atitinkamos motyvacinės būsenos;
- 5) kad matytas elgesys būtų pakartotas, situacijoje turi būti užuominų, kurios „priimtų“ matyto elgesio pakartojimo/panaudojimo galimybę

Paauglys, nuolat ieškodamas tapatumo, dažniausiai įtraukia ir kitus žmones. Pereidamas nuo sąjungos su šeima prie stipresnių ryšių su bendraamžiais, įgydamas daugiau nepriklausomybės. Paauglys norėdamas pasitikėti bendraamžiais, turi su jais artimiau bendrauti, draugauti. Noras paaugliui būti artimu su kitais pasireiškia įvairiai, tai ir bendravimas su draugais, susitikimai, vakarėliai, įvairios iškylos ir t. t. Išsilaisvinęs iš tėvų įtakos paauglys vis daugiau prisiima bendraamžių vertybių, o draugai (bendraamžiai) veikia visą paauglio socialinį gyvenimą.

Jauni žmonės labai jautrūs grožiui – geriems poelgiams, gražiai išorei, imlūs estetiniams išpūdžiams, muzika ir menas, paaugliui yra taikingiausios šakos, paauglystės laikotarpyje. Šios meno šakos reikalauja daugiau emocinės intuicijos, mažesnių proto ir valios pastangų, tiesioginiu poveikiu turtina klausytojo dvasinį pasaulį. Kiekvienas individas turi nemažai galimybių stebėti, išmokti kitų žmonių elgesio, tačiau paauglystės laikotarpiu paaugliai dažniai mėgdžioja ryškesnes, be didesnių pastangų perimamas elgesio formas. Tai ne mažiau vertingas, jauno žmogaus sąmoningas elgesys. Paaugliai pripažįsta, kad jiems nelabai sekasi priimti naujoves, suprasti ir gerbti kitus žmones, jais rūpintis, sakyti tik tiesą bei gerai atlikti savo pareigas elgtis tinkamai ir savarankiškai priimti sprendimus.

E. Eriksonas (1963) teigia, kad paauglystės amžiaus tarpsnyje, pats svarbiausias uždavinys yra – savo tapatumo kūrimas – lyties, tautybės, gebėjimų, karjeros, ideologijos ir pasaulėžiūros, tikėjimo ir vertybių sistemos. Tapatumo jausmas paaugliui yra vienas iš svarbiausių kūrimo socializacijos uždavinių. E. Eriksono nuomone, žmogus ieško savo tapatumo visą gyvenimą, tačiau paauglystės laikotarpiu, dėl didelių fizinių pokyčių, tapatumo klausimai ypač išryškėja. Kartais paaugliai save tyčia išbando įvairiose situacijose: „žaidžia“ pankus, metalistus ir panašiai. Tuo metu

vaikų ir tėvų santykiai stipriai pasikeičia, nes paaugliai labiau linksta bendrauti su bendraamžiais nei su savo tėvais. Toks paauglio elgesys yra bandymas suvokti save kas „ aš“ , atrasti savo vietą visuomenėje. Daugelis autorių teigia, kad dabartinis paauglys, formuojantis tapatumui, išgyvena labai sudėtingą periodą. Nuolat keičiantis socialinėms normoms, tobulėjant technologijai, paauglys gali nustoti pasitikėti suaugusiais, kurių vertybės, įsitikinimai atrodo pasenę, neatitinkantys naujausių laimėjimų. Todėl paauglys nežino, kuria kryptimi jam būtų geriau pasukti, kaip spręsti iškilusias problemas, susijusias su tapatumu.

Paauglio elgesiui ir nuostatoms didelę įtaką daro bendraamžių grupės. Paauglio veikla grupės gyvenime turi didžiausią reikšmę asmenybės brandai. „Šiame amžiuje labai svarbu įtvirtinti savo socialinį vaidmenį, žinoti, kuo jį laiko kiti. Vaikystėje susiformavęs Aš perauga į autokonceptiją“ (M. Furst, 1998, p. 203). Muzikavimas kolektyve ugdo bendradarbiavimo dvasią, paauglys patiria džiaugsmą muzikuodamas (grodamas, dainuodamas), o ir turėdamas galimybę dalyvauti aplinkos muzikiniame gyvenime.

Ryškiai pastebima tendencija yra ta, kad visuomenėje populiarūs ir žinomi atlikėjai tampa tik tie, kurie nuolat dalyvauja televizijos laidose. Todėl paaugliai susiformuoja požiūrį, kad tik tai, kas nuolat transliuojama ir yra vertinga, modernu ir šiuolaikiška, o kiti muzikos žanrai yra atgyvenę ir jaunimui nebūtinai. Todėl paauglių elgesys pamokose, nusiteikimas paklusti mokytojo nurodymams gali būti nepalankus vykdyti muzikinį ugdymą. Paaugliai gali elgtis pagal išmokus elgesio šablonus, atsisakyti vykdyti mokytojo nurodymus, priešintis, neigti vienų ar kitų muzikinių žinių būtinumą.

Bendraamžių poveikis paaugliui dažniausiai būna daug didesnis negu šeimos ar mokyklos. Tokia neformali bendraamžių „grupė suformuoja savotiškas moralines, dorovines elgesio normas. Atsiranda ir psichologinis spaudimas tiems grupės nariams, kurie išsiskiria savo elgesiu ir pažiūromis“. (V. Justickis, G. Navikas, 1995, p. 117). Jeigu klasėje dauguma yra priešingai nusiteikusių prieš mokytojo taktiką, net ir tie mokiniai, kurių vertybės yra palankios ugdymo reikšmėms, gali prisidėti prie didesnės bendraamžių grupės ir perimti jų diktuojamą elgesį.

Šiuolaikinio reformuojamo ugdymo vienas pagrindinių tikslų – savarankiška ir kūrybinga, maksimaliai jau mokykloje savo gebėjimus išskleidžianti asmenybė. „Kūrybingumo“ (angl. *creativity*) sąvoka yra gana plati, turininga ir apima visą asmenybę. Kiek dažniau kūrybingumas siejamas su psichologinėmis savybėmis, padedančiomis kurti, atrasti ką nors naujo ir vertingo kartu, su individo polinkiu į naują, originalų ar novatorišką ko nors komponavimą, modeliavimą ar tiesiog mąstymą. Kūrybingumas yra savotiška asmenybės bruožų hierarchijos viršūnė, vainikuojanti visą jos gyvenimo būdą ir turinį. Todėl labai svarbu laiku pastebėti, įvertinti bendraamžių grupės poveikį atskiram asmeniui, kad mokymą bei mokymosi motyvaciją nukreipti tinkama linkme. Žmogus yra

motyvuotas ir aktyvus tada, kai turi idėją ir sąlygas savo sumanymui, kai turi viltį į geresnę ateitį, į geresnį, be neigiamų emocijų gyvenimą, kai nujaučia jog bus pripažintas ir įvertintas.

3. BENDRAAMŽIŲ ĮTAKOS PAAUGLIŲ MUZIKOS MOKYMOSI MOTYVACIJAI TYRIMAS

3.1 Tyrimo metodika ir organizavimas

Siekiant išanalizuoti bendraamžių įtaką paauglio muzikos mokymosi motyvacijai muzikos pamokoje paauglystės laikotarpiu, išanalizuoti paauglių asmenybės formavimosi ypatumus, atskleisti bendravimo su bendraamžiais sąlygotus veiksnius darančius įtaką paauglių muzikos mokymosi motyvacijai, buvo naudojami šie metodai: stebėjimas, anketavimas, matematinė statistinė duomenų analizė.

Tyrimas atliktas atsitiktinės imties pagrindu. Apklausa vyko Naujosios Akmenės „Saulėtekio“ pagrindinėje mokykloje ir Naujosios Akmenės Ramučių gimnazijoje. „Saulėtekio“ pagrindinėje mokykloje apklausta 20 ketvirtų – penktų klasių ir 20 septintų – aštuntų klasių mokinių. Apklausa vyko 2011 metų kovo 2 ir 3 dienomis. Ramučių gimnazijoje apklausta dešimt 11 klasės mokinių. Gimnazijoje apklausa vyko 2011 metų kovo 10 dieną.

3.2 Tyrimo duomenų rinkimo metodai

Šiam tyrimui atlikti buvo pasirinkta anketinė apklausa. Anketa – tai klausimų, kuriuos jungia tyrėjo siekimas ištirti kokį nors socialinį reiškinį ar procesą, visuma. Ji leidžia surinkti daugiau informacijos per trumpą laiką ir nustatyti dėsningumus tiriamoje srityje. Tačiau tiriamieji į pateiktus anketose klausimus ne visada atsako, kartais nuslepia tikruosius atsakymus ar nesupranta klausimo. Nelengva išsiaiškinti mokinio asmenybės požiūrį į save, savo veiklą ir patiriamus išgyvenimus, nes tai sunkiai pastebima žmogaus dvasinio pasaulio dalis. Daugelis vaikų, ypač paauglių ir jaunuolių, nelinkę dalytis savo išgyvenimais net su jiems artimais žmonėmis. Anketoje buvo pažymėta, jog bus išsaugotas respondentų anonimiškumas, o tai leidžia tikėtis nuoširdesnių atsakymų.

Anketos pagalba gaunama informacija apie vidinį žmogaus pasaulį, jo ypatumus, taip pat leidžia nustatyti tiriamosios srities dėsningumus. Anketa pasirinkta todėl, kad galėtų ištirti paauglių asmenybės savybes bei kokią vietą paauglio gyvenime užima bendraamžiai ir kiek jie turi įtakos muzikos mokymosi motyvacijai. Respondentais galėjo tapti bet kuris moksleivis iš mokyklos, kurioje buvo atliekamas tyrimas. Tiriamiesiems buvo pateikta anketa, sudaryta iš 23 klausimų.

Anketos buvo užpildytos kruopščiai, išskyrus keletą respondentų visai neatsakiusių į kai kuriuos klausimus. Žemesnėse klasėse, kai buvo vykdoma apklausa, dalyvavo mokytojai. Apklausti skirtingo amžiaus mokiniai, nes ilgametė pedagogų patirtis rodo, jog I–IV klasių mokinių

nuomonės apie mokslo svarbą ir pomėgius labai panašios. Motyvacija kiek pakinta, kai mokiniai pereina į dalykinę sistemą ir juos moko nebe vienas mokytojas. IV – V klasių mokinių apklausa bendraamžių įtakos muzikos mokymosi motyvacijai tirti pasitarnavo įrodymui, kad šio amžiaus grupėje mąstymas ir motyvacija labai priklauso nuo bendraamžių įtakos. VII – VIII klasių mokinių apklausa jau išryškina prieštaringas nuomones ir skirtingus muzikos mokymosi motyvus. Mat tame amžiuje formuojasi pagrindinės nuostatos dėl mokslo svarbos, taip pat įgūdžiai ir siekiai. Gimnazistai apklausti, norint patvirtinti pedagogikoje žinomą nuostatą apie jau susiformavusias pažiūras ir apsisprendimą. 17 – 18 metų amžiaus mokiniai jau būna pritaikę savo poreikius prie jiems mokyklos programos siūlomų mokomųjų dalykų ir mokymosi būdų.

3.3 Tyrimo duomenų rezultatai ir jų analizė

Tyrimui atlikti buvo taikyta statistinė duomenų analizė, kad būtų galima įvertinti bendraamžių įtaką muzikos mokymosi motyvacijai, paauglių elgesį su bendraamžiais, kuo jie užsiima po pamokų, kas jiems svarbiausia ir kieno nuomonė yra jiems svarbesnė renkantis būrelius ar kitaip realizuojant savo pomėgius. Šio metodo dėka, gauti duomenys yra analizuojami ir apibendrinami, siekiant atskleisti asmenybės padėtį grupėje, ryšius tarp bendraamžių. Pirmi trys įvardiniai klausimai yra demografiniai (žiūrėti 1 lentelę).

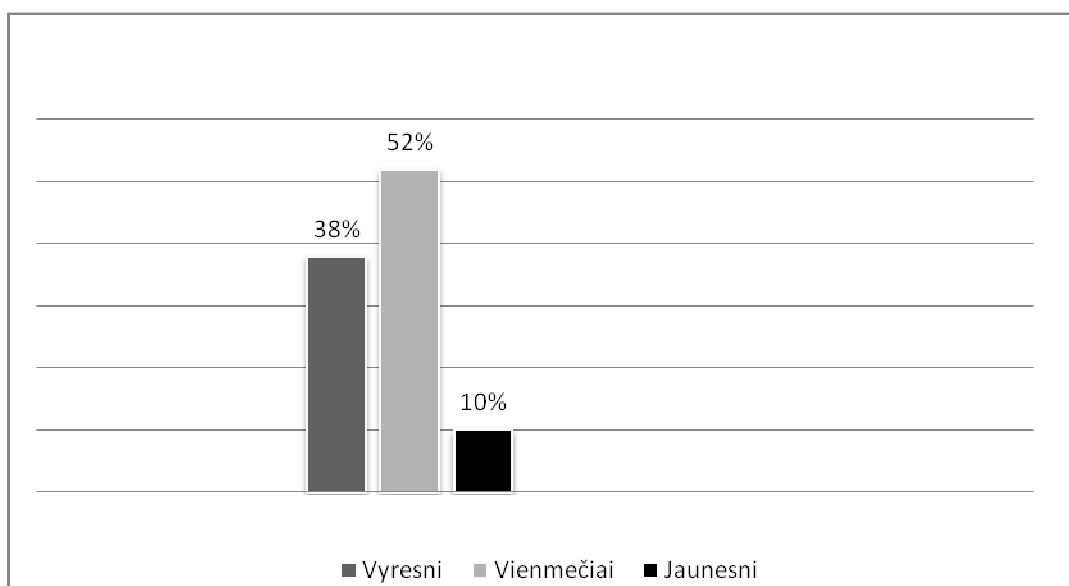
1 lentelė

Respondentų demografiniai klausimai (lytis, gyvenamoji vieta) (N = 50)

Nr.	Teiginiai klausimai	Atsakymai	IV – V klasės	VII – VIII klasės	XI klasė
1.	Lytis	Mergaitės	65%	75%	60%
		Berniukai	35%	25%	40%
2.	Gyvenamoji vieta	Mieste	70%	80%	70%
		Kaime	30%	20%	30%

Iš gautų tyrime duomenų paaiškėjo, kad apklausoje iš dalyvavusių respondentų, didžiąją dalį sudaro mergaitės, o berniukų mažiau. Remiantis tyrimo duomenimis, galime teigti, kad mergaitės yra aktyvesnės ir labiau linkusios bendrauti su kitais negu berniukai, jos aktyviau dalyvavo apklausoje. XI klasės moksleivių amžius 17 – 18 metų, VII – VIII klasių amžius 13 – 14 metų ir IV – V klasių amžius 10 – 11 metų. Lentelėje esantys procentai parodo, kad dauguma moksleivių yra iš miesto.

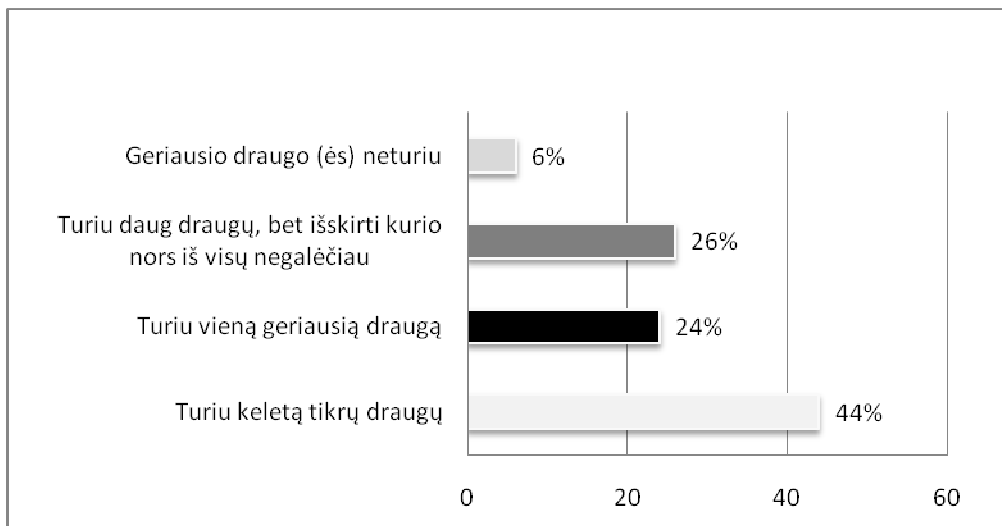
Klausimo „Tavo draugai?“ pagrindinis uždavinys buvo sužinoti, ar amžiaus skirtumas lemia tiriamųjų tarpusavio santykius, bei su kokio amžiaus draugais (vyresniais, vienmečiais ar jaunesniais) paaugliai bendrauja.

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal draugų amžių (N = 50)

Kaip matyti iš pateiktų duomenų (žr. 1 pav.), aplinkoje, su kuria moksleiviai bendrauja, yra įvairaus amžiaus draugų, bet daugiausia vaikų bendrauja grupėse pagal amžių. Vyresni labiau linkę bendrauti su vyresniais, jaunesni su jaunesniais ir tik nedidelė dalis pasirenka skirtingo amžiaus draugų grupę. Tačiau vaikų santykiai su kitais vaikais yra geresni ir net stiprėja tada, kai draugai yra vienmečiai. Paaugliai ir yra labiau linkę bendrauti su savo vienmečiais – taip atsakė daugiau kaip pusė (52%) respondentų. Vienmečių vaikų santykiai yra geresni negu su vyresnio ar jaunesnio amžiaus vaikais todėl, kad jie labiau vienas kitą supranta, kitaip į šiuos santykius žiūri ir jų tėvai. Tuo tarpu 38% respondentų atsakė, kad bendrauja su vyresniais ir jų santykiai yra geresni nei su jaunesniais už save. Bendrauti su jaunesniais už save linkę tik 10% apklaustųjų. Galima prielaida, kad vyresni paaugliai labiau linkę bendrauti su vyresniais, jaunesni su jaunesniais, ir tik nedidelė dalis pasirenka skirtingo amžiaus draugų grupę. Taigi, užmegzti santykiai su vyresniais, jaunesniais ar vienmečiais draugais paauglystės laikotarpiu yra labai svarbūs: taip praplečiamas draugų ratas bei brandinami stipresni asmeniniai santykiai tarp paauglių.

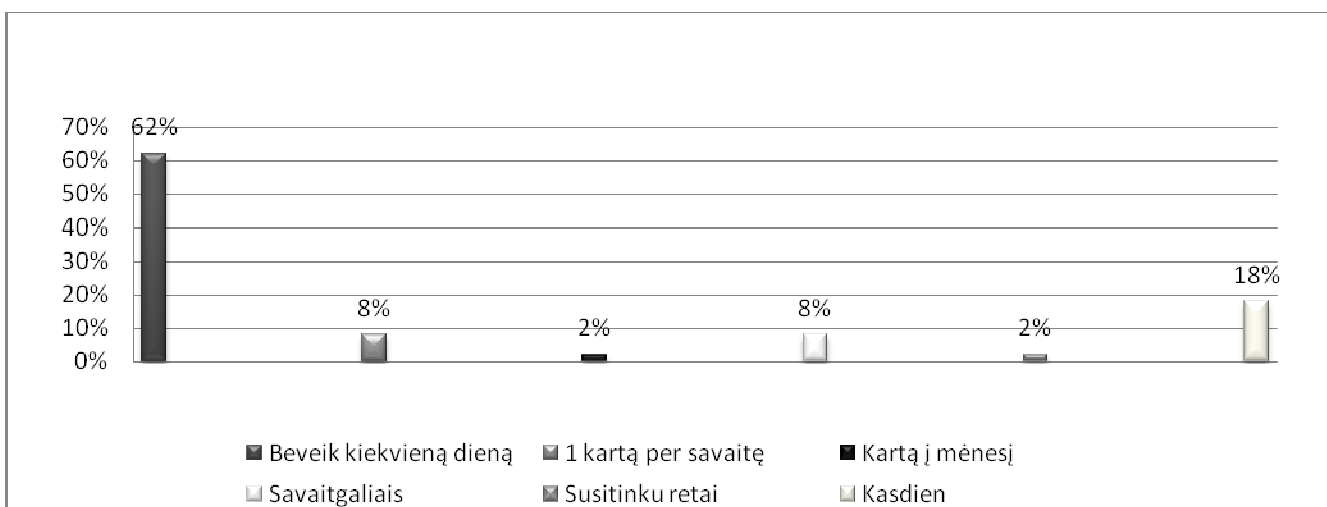
Pateikus klausimą „Ar turi geriausią draugą?“ pagrindinis tikslas buvo sužinoti, ar paaugliai labiau linkę bendrauti su keletu draugų, ar turi tik vieną gerą draugą.

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal geriausią draugą (N = 50)

Remiantis atliktais tyrimo duomenimis (žr. 2 pav.) matome, kad dauguma respondentų atsakė, jog turi gerų draugų, bet daugiausia paaugliams būdinga bendrauti su keletu draugų. Daugiausia respondentų (44%) atsakė turį keletą tikrų draugų, jų nuomone, geriausi draugai yra tie, su kuriais paaugliai gali bendrauti porose, vienas kitą supranta, palaiko, juos sieja tvirti, draugiški tarpusavio santykiai. Grupėje draugų yra lengviau patenkinti įvairius savo poreikius bei įvertinti savo galimybes. Kur kas mažiau respondentų (26%) atsakė, kad turi daug draugų, bet išskirti kurio nors iš visų negalėtų, o 24% respondentų atsakė, kad turi vieną geriausią draugą, kuris niekuomet neapvilia sunkiu momentu, visada stengsis padėti – juk tuo ir graži draugystė. Ir mažiausiai respondentų (6%) atsakė, kad geriausio draugo(ės) neturi. Iš tyrimo duomenų matome, kad dauguma paauglių turi gerą draugą, bet daugiausia paaugliams būdinga bendrauti su keletu draugų.

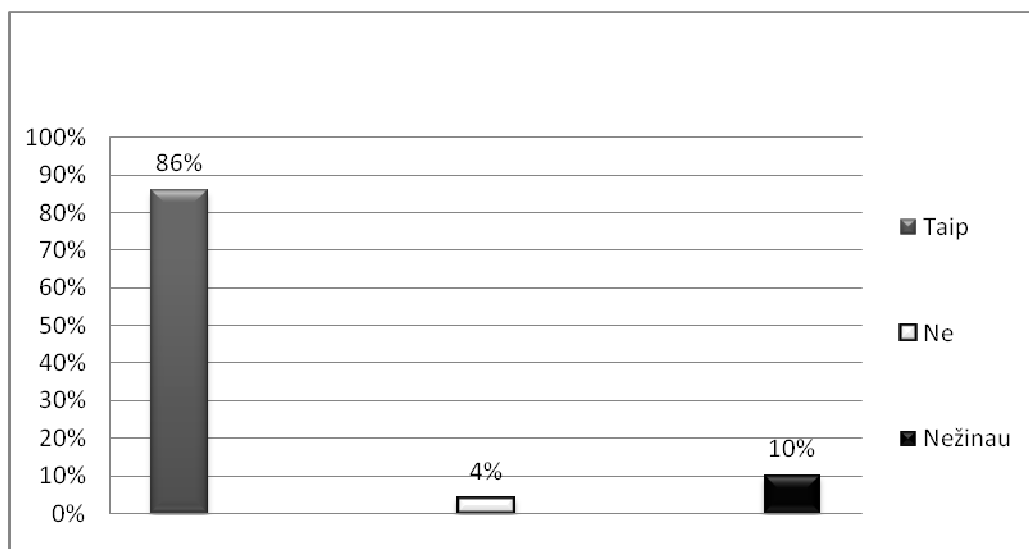
Klausimo „Ar Tu dažnai susitinki su savo draugais“? tikslas buvo sužinoti, kiek paauglys praleidžia laiko su savo draugais ir kiek tai jam svarbu.

3 pav. Respondentų susitikimo su draugais dažnumas (N = 50)

Gauti duomenys (žr. 3 pav.) parodė, kad paaugliai didžiąją dalį laiko praleidžia su draugais. Didžioji dalis respondentų su savo draugais susitinka beveik kiekvieną dieną, net 62% apklaustųjų ir kasdien susitinka 18% respondentų. Galima teigti, kad draugai (bendraamžiai) yra vienas iš tų veiksmų, kurie suteikia paaugliui pilnatvės pojūtį ir tuo pačiu daro didelę įtaką paauglio asmenybės formavimuisi bei vienokios ar kitokios veiklos pasirinkimui. Mažesnė dalis jaunuolių susitinka 1 kartą per savaitę (8%) ir tiek pat apklaustųjų (8%) susitinka savaitgaliais, retai susitinka 2%, bei kartą per mėnesį tik 2% respondentų. Susitikinėjimą su draugais dažnumą dažniausiai lemia tėvų nuomonė, požiūris, kaip jie rūpinasi savo vaiku, kokią aplinką sudaro namuose, ar gerbia paauglio vidinį pasaulį, nėra griežtos kontrolės, bausmių taikymo, gerbia jo asmenybę, priima jo draugus, tada vaikas vertina save ir viską priima normaliai, o jei to nėra, paauglys renkasi draugus ir šeima lieka nuošaliau.

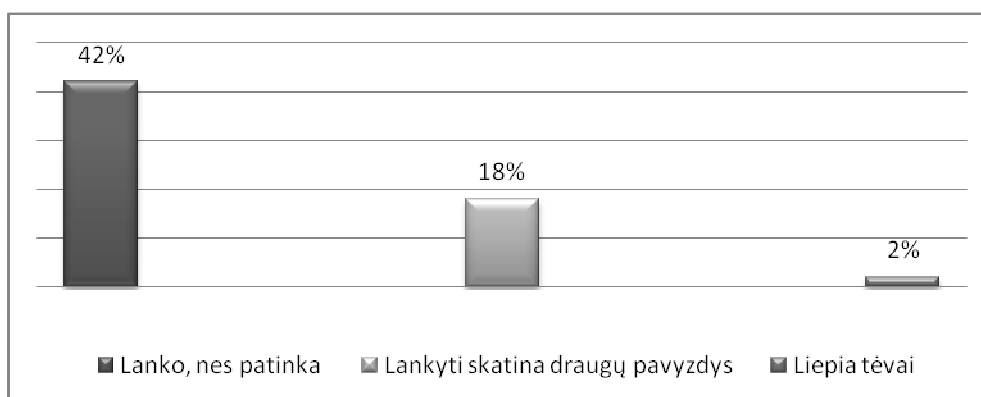
Pateikus klausimą „Ar Tau svarbu turėti draugų?“ pagrindinis uždavinys buvo išsiaiškinti, kiek svarbu paaugliui turėti draugų.

4 pav. Draugų svarba respondentų gyvenime (N=50)

Draugai ir draugystė su bendraamžiais paaugliams jų gyvenime yra labai svarbu (žr. 4 pav.). Tai žmonės, kuriais jie gali pasitikėti, kuriems gali pasipasakoti kai sunku, nebijodami, kad bus nesuprasti. Pasak apklaustųjų, galima matyti, kad paaugliui labai svarbu turėti draugų, taip atsakė net 86% respondentų, 10% iš jų teigia, kad nežino, o 4% tiriamųjų mano, kad jiems nesvarbu turėti draugų. Draugai yra svarbūs kiekvieno iš mūsų gyvenime.

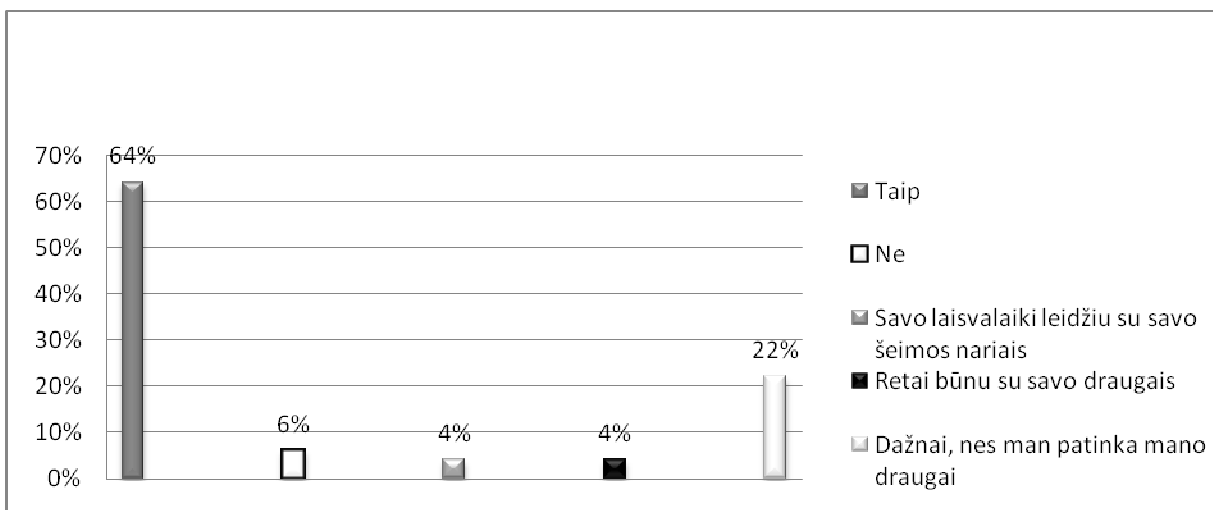
Pateikus klausimus „Ar Tu užsiimi užklasine muzikine veikla (dainuoji, šoki, groji)?“, ir „Jeigu užsiimi užklasine muzikine veikla, gal gali atsakyti kodėl?“, norėta sužinoti ar vaikai užsiima užklasine veikla ir kodėl.

5 pav. Užsiėmimo užklasine veikla priežastys. (N=50)

Iš tyrimo rezultatų sužinojome, kad užklasine veikla užsiima daugiau nei pusė apklaustų paauglių (**62%**), iš kurių (žr. 5 pav.) 42% atsakė, kad ši veikla jiems patinka, ten jie jaučiasi gerai, tai galimybė parodyti save, atsipalaiduojama nuo įvairiausių problemų. Gauna naujų žinių, įgyja naujų gyvenimui svarbių įgūdžių: organizuoti laiką, planuoti, bendrauti su aplinkiniais, prisitaikyti, domėtis. Taip pat gali susitikti su savo draugais, kurie turi panašius pomėgius bei išmoksta greitai adaptuotis naujoje aplinkoje. Kiti užklasinėje veikloje dalyvauja dėl to, kad užsiėmimus lanko daug draugų, taip atsakė 18% apklaustųjų ir tėvų liepimu tik 2% respondentų užsiima užklasine veikla. 38% tiriamųjų užklasine veikla neužsiima, todėl, kad tai neįdomu ir tam neturi laiko, o su draugais galima susitikti ir neužklasinėje veikloje. O **38%** apklaustųjų užklasine veikla tiesiog neužsiima. Iš šių atsakymų matome, kad bendraamžių pavyzdys paaugliams vis dėlto turi ženklios įtakos jų dalyvavimui užklasinėje muzikinėje veikloje.

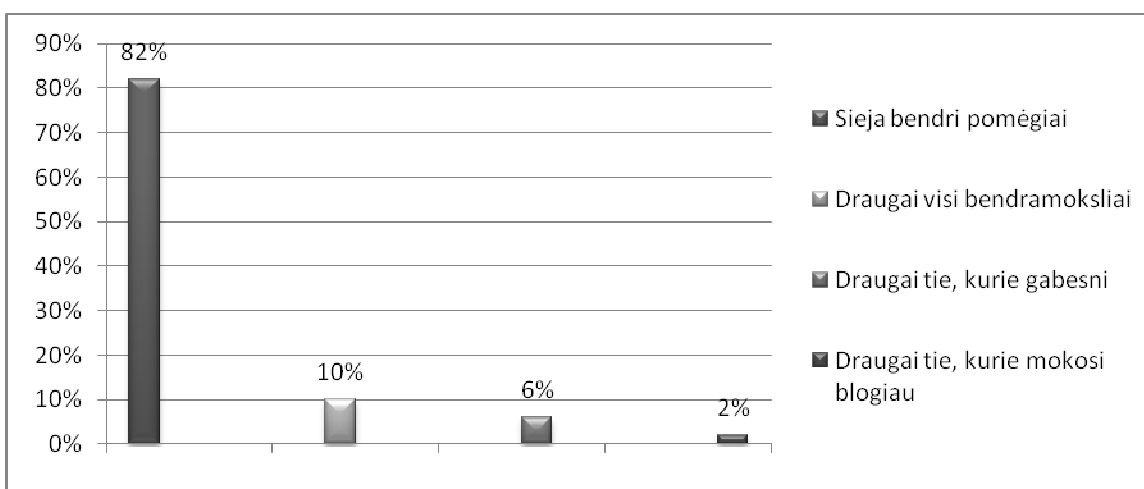
Pateikus klausimą „Ar patinka savo laisvalaikį leisti su muzikuojančiais draugais?“ norėta sužinoti su kuo labiau paaugliui patinka leisti savo laisvalaikį.

6 pav. Respondentų laisvalaikio praleidimo schema (N = 50)

Respondentams (žr. 6 pav.) savo didžiąją laisvalaikio dalį patinka leisti su muzikuojančiais draugais (64%), nes tik tarp bendraamžių, paaugliai jaučiasi geriausiai, bendraudami tarpusavyje įgyja socialinės patirties, o laisvėjant nuo šeimos, formuojasi individuali požiūrių sistema. Kiti respondentai (22%) dažnai leidžia laiką su draugais, nes jiems patinka. Ir tik 6% apklaustųjų nepatinka leisti laiką su draugais, 4% tiriamųjų retai būna su savo draugais, bei 4% respondentų leidžia savo laisvalaikį su savo šeimos nariais, vadinasi šeimos vaidmuo, nors ir nedidelis, tačiau lieka svarbus, bet paauglys šeimoje nerealizuoja savęs taip visapusiškai, kaip leisdamas laisvalaikį su bendraamžiais.

Tyrime buvo nagrinėjama, kokie yra geriausi draugai. Norėta sužinoti paauglių draugu pasirinkimo kriterijus.

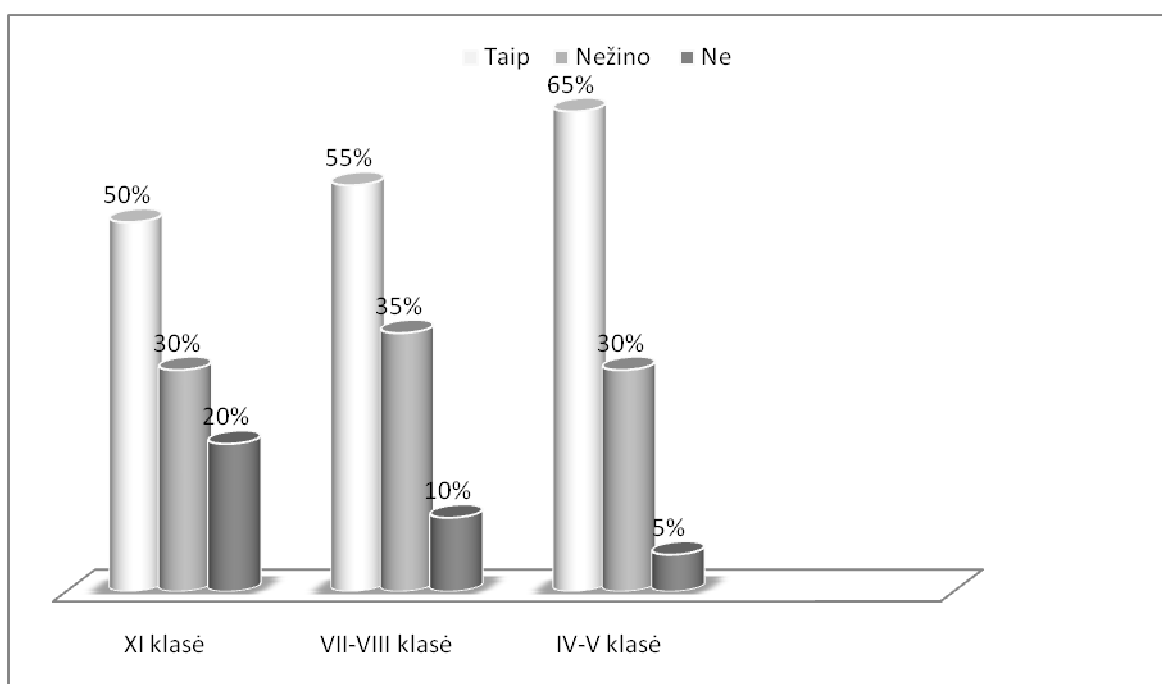

7pav. Draugų pasirinkimo kriterijai. (N= 50)

Iš gautų tyrimo rezultatų (žr. 7 pav.) matyti, kad respondentų atsakymai buvo įvairūs, tačiau daugumos respondentų nuomone, geriausi draugai klasėje yra tie, su kuriais gali bendrauti, taip atsakė 82% respondentų. Taip pat 10% apklaustųjų draugai yra tie su kuriais mokosi, 6% respondentų laiko savo draugais tuos, kurie gabesni ir geriau mokosi. Ir mažiausiai net 2% respondentų laiko savo draugais tuos, kurie mokosi blogiau už juos.

Taigi, ankstesni, o ir šis klausimas patvirtina iškeltą hipotezę, kad paauglystės laikotarpyje paaugliai yra labiau linkę bendrauti su bendraamžiais, nes tik tarp jų jaučiasi saugiausiai.

Klausimu „Ar Tu žaviesi savo draugais, vienmečiais, kurie mėgsta muziką arba muzikuoja patys“, norėta sužinoti, kokią įtaką bendraamžiams daro draugų muzikiniai pasiekimai.

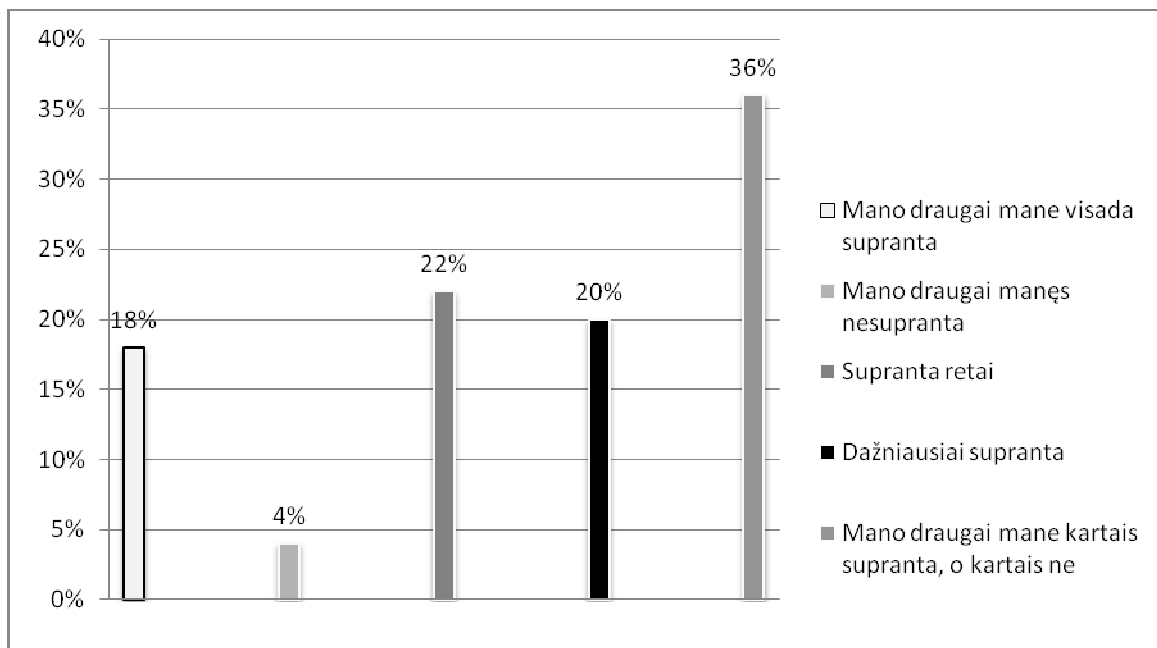

8 pav. Žavėjimasis draugais, kurie mėgsta muziką arba muzikuoja patys (N = 50)

Į šį teiginį (8 pav.) vienuoliktos klasės apklaustieji atsakė: „Taip“ – 50% mokinių, 30% atsakė „Nežinau“ ir 20% atsakė „Ne“. VII – VIII klasių mokinių atsakė: „Taip“ – 55% mokinių, „Nežinau“ – 35% mokinių, 10% atsakė „Ne“. IV – V klasių mokinių atsakė: „Taip“ 65%, „Nežinau“ – 30% mokinių ir 5% atsakė „Ne“.

Kaip matome, nuomonės išsiskyrė atskirose klasių grupėse, todėl galima prielaida, kad jaunesniojo amžiaus mokiniams itin svarbus pavyzdžio interesas, jie žavisi draugų mokėjimais, pasiekimais, tai sukelia jiems daug emocijų ir didelio susidomėjimo. Visiškai kitokią vaizdą matome viduriniųjų ir vyresniųjų mokinių atsakymuose, o tai rodo, jog jų interesų skalė daug platesnė ir įvairesnė, apimanti jų asmeninius išgyvenimus bei ateities planus.

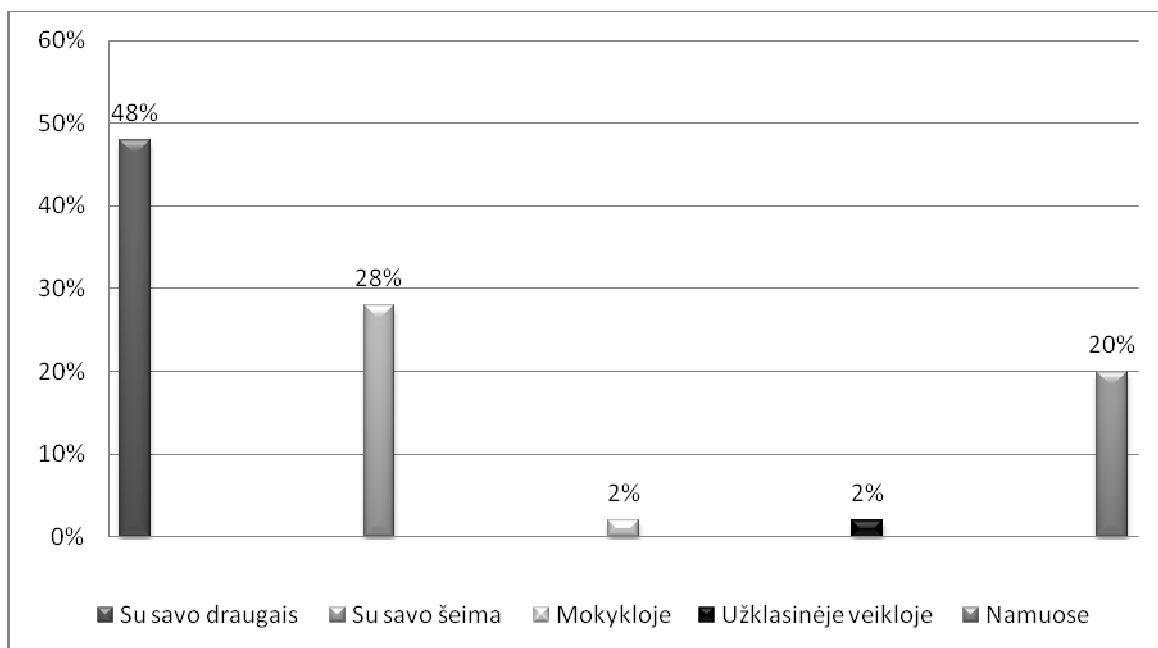
Į klausimą „Jei tu mėgsti muzikos pamokas, muzikuoji pats, ar Tave supranta Tavo draugai?“ respondentų nuomonių būtų įvairių. Šiuo klausimu norėta išsiaiškinti, ar paaugliai supranta vienas kitą muzikavimo aspektu.

9 pav. Kaip respondentų muzikavimo veiklą supranta jų draugai (N = 50)

Žiūrėdami į 9 pav. matome, kad 36% respondentų atsakė, kad draugai juos kartais supranta, o kartais ne, nes respondentų draugų tarpe yra skirtingo amžiaus ir skirtingos lyties atstovų, todėl ne visada jie supranta vienas kitą. Kad bendraamžiai dažniausiai juos supranta, atsakė 20% apklaustųjų moksleivių – matyt, svarbiausia priežastis yra ta, kad jų grupėje esantys draugai yra vienmečiai. 22% respondentų draugai supranta retai. „Mano draugai mane visada supranta“ atsakė 17% ir „mano draugai manęs nesupranta“ – 4% respondentų. Bendravimo motyvas gerai vertinamas bet kurioje amžiaus grupėje. Didžioji dalis apklaustųjų nori būti išgirsti, išklaudyti, pagirti. Tačiau, vėl gi, vyresnėse klasėse nebesvarbus tėvų ir kitų asmenų požiūris į gabumus. Muzika šio amžiaus gimnazistams, jei ji nėra pasirinktas dalykas, vertinama tik kaip pramoga. Bendravimo motyvo reikšmę labiau vertina kitų dviejų testuojamų amžiaus grupių mokiniai. Jiems geras muzikos pažymys, draugų pripažinimas ir tėvų bei mokytojų pagyrimai yra svarbūs.

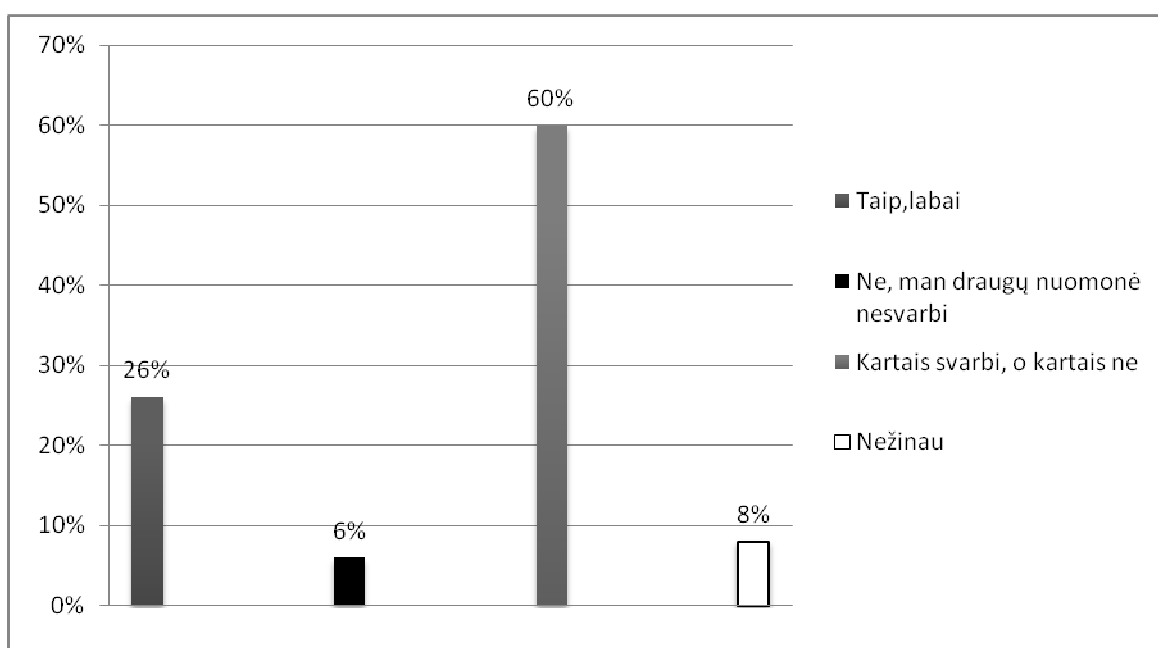
Pateikus klausimą „Kur Tu geriausiai būdamas jautiesi“, norėta sužinoti, kokioje aplinkoje paauglys jaučiasi geriausiai.

10 pav. Visuomenės sluoksniai kuriuose respondantai jaučiasi gerai (N = 50)

Kaip parodė tyrimo rezultatai (žr. 10 pav.) , daugiausia respondentų (48%) mano, kad geriausiai jaučiasi būdami su savo draugais. Galime teigti, kad jei paaugliai geriausiai jaučiasi būdami su savo draugais, tai draugai daro nemažą įtaką paauglio asmenybei. Taip pat nemažai respondentų nurodė, kad geriausiai jaučiasi su savo šeima, taip atsakė 28% apklaustųjų. 20% gerai jaučiasi namuose ir tik 2% apklaustųjų gerai jaučiasi mokykloje ir tiek pat procentų geriausiai jaučiasi užklasinėje veikloje.

Paklausus, ar paaugliams svarbi yra draugų nuomonė ir kieno nuomonė jiems yra svarbesnė, norėta sužinoti, kiek draugų nuomonė daro įtakos paauglio asmenybei.

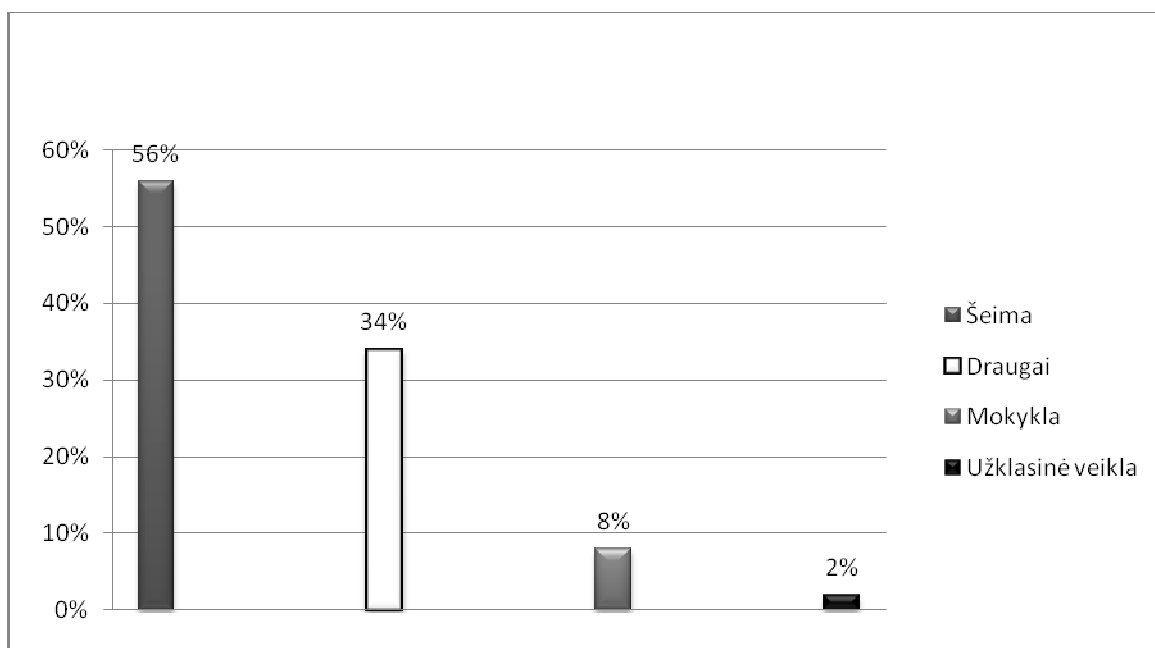

11 pav. Draugų nuomonės svarba respondentų gyvenime (N=50)

Gauti rezultatai (žr. 11 pav.) rodo, kad respondentams draugų nuomonė kartais yra svarbi, o kartais nesvarbi, taip atsakė didžioji dalis – net 60% respondentų. Kad draugų nuomonė labai svarbi atsakė 26% respondentų, kad nežino prisipažino 8% apklaustųjų, ir 6% mano, kad jiems draugų nuomonė nesvarbi. Pateikus klausimą apie tai, kieno nuomonė yra svarbiausia, dauguma respondentų atsakė, kad svarbiausia nuomonė yra draugų. Taip atsakė 46% apklaustųjų, maždaug 46% įsitikinę, kad svarbiausia yra šeimos nuomonė. 8% respondentų pirmenybę teikia mokytojų nuomonei.

Pažvelgę į gautus apklausos duomenis, pastebime, kad draugų nuomonė, bendraamžiams vis dėlto yra labai svarbi. Galime teigti, kad draugų poveikis paauglio asmenybei reikšmingas.

Pateikus klausimą „Kas svarbiausia tavo gyvenime“? norėta sužinoti, koks aplinkinių ratas paauglio gyvenime užima svarbiausią vietą.

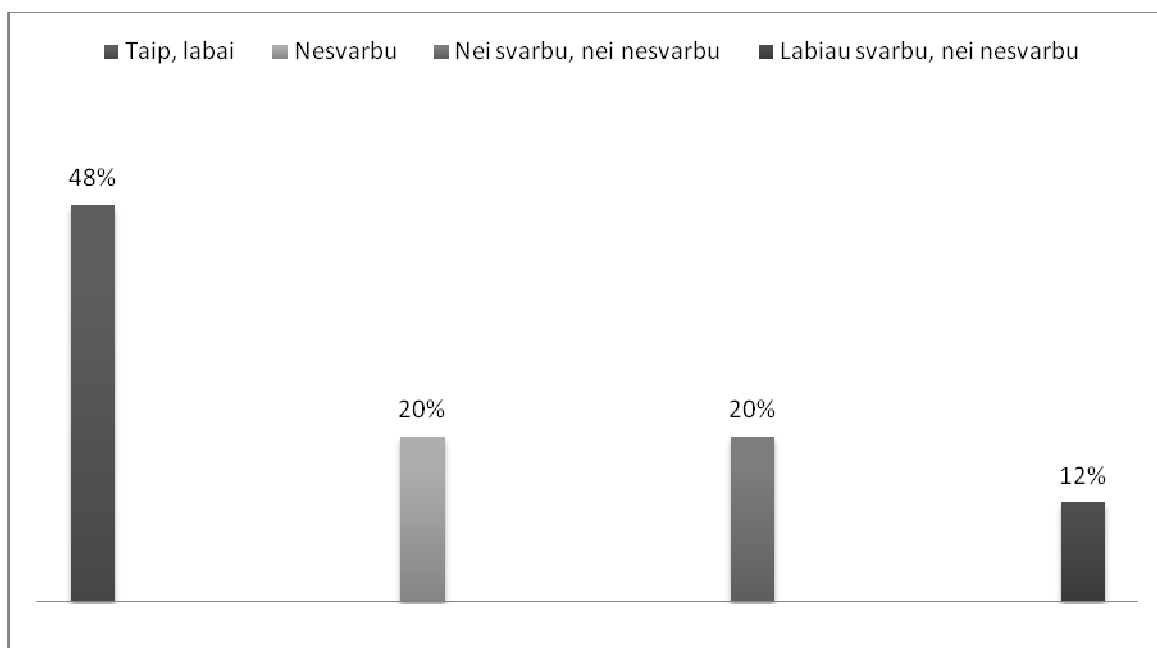

12pav. Svarbiausia visuomeninė aplinka paauglių gyvenime (N = 50)

Kaip matyti iš apklausoje dalyvavusių respondentų pateiktų duomenų (žr. 12 pav.), didžioji dalis, 56% atsakė, kad svarbiausia paauglio gyvenime yra šeima. Šeima yra reikalinga tam, kad vaikas ar paauglys galėtų sėkmingai augti ir vystytis, nes, visų pirma, šeimoje reikia užtikrinti psichologinį saugumą, materialinę padėtį bei tinkamą pedagoginę patirtį. Tačiau antri pagal svarbumą yra draugai, taip atsakė 34% apklaustųjų. Kaip jau matėme ir iš ankstesnių tyrimo rezultatų, paaugliui bendravimas su bendraamžiais yra labai svarbus, taip jis įgyja socialinės

patirties, laisvėdamas nuo šeimos, formuodamasis individualią pažiūrų sistemą. Trečią vietą užima mokykla – 8%, ir 2% respondentų atsakė, kad jiems svarbu yra užklausinė veikla.

Pateikus klausimą apie tai, ar svarbu turėti grupę muziką mėgstančių draugų ir ar asmuo priklauso vienai grupei, kuri mėgsta tą pačią muziką, norėta sužinoti, kiek paaugliui yra svarbūs draugai vienodų interesų grupėje.

13 pav. Muziką mėgstančių draugų svarba paauglio gyvenime (N = 50)

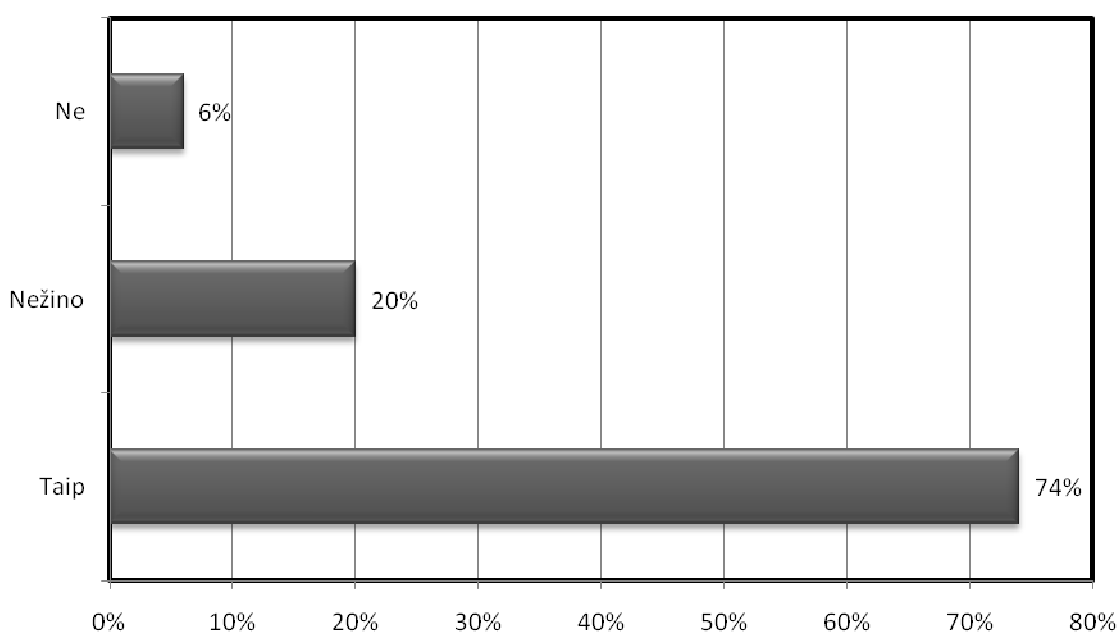
Gauti duomenys (žr. 13 pav.) parodė, kad paauglio gyvenime grupė draugų yra labai svarbi: „taip, labai“ atsakė net 48% respondentų, 20% apklaustųjų tai nesvarbu, visiškai abejingi muziką mėgstančių draugų grupėms taip pat 20% apklaustųjų. Ir 12% respondentų vis dėlto tokių draugų grupę turėti svarbiau, negu nesvarbiau.

Daugiausia respondentų, atsakusių į klausimą „Ar priklausai Tu vienai grupei, kuri mėgsta tą pačią muziką“, „taip“ atsakė daugiau, negu pusė visų apklaustųjų – **52% respondentai**. Jų manymu, grupėje galima lengviau patenkinti muzikinius savo poreikius. Draugų grupėje užtikrinamas saugumas, juos vienija bendri įsitikinimai, pomėgiai, gali kalbėti su savo draugais, klausytis tos pačios muzikos ir elgtis kaip nori ir visada būti suprastu. Todėl paaugliui yra labai svarbu turėti grupę draugų, nes jis, nuolat ieškodamas tapatumo, stipresnių ryšių su bendraamžiais, susiduria su kitais žmonėmis. Paauglys pradeda su bendraamžiais artimiau bendrauti, draugauti, labiau pasitikėti, tampa grupės nariu. Tačiau **48% respondentų** atsakė, kad nepriklauso tokiai

grupei, nes kai kurie jaunuoliai tuo pačiu metu priklauso kitoms grupėms ar keletui grupių, kuriose bendraamžių santykiai ir bendravimas gerokai skiriasi.

Klausimas „Ar patinka koncertuoti, pasirodyti scenoje, dalyvauti įvairiuose renginiuose“ orientuotas į veiklą, norą dalyvauti bendruose renginiuose, kolektyviškumą, buvimą tarp bendraamžių (žr.14 pav.)

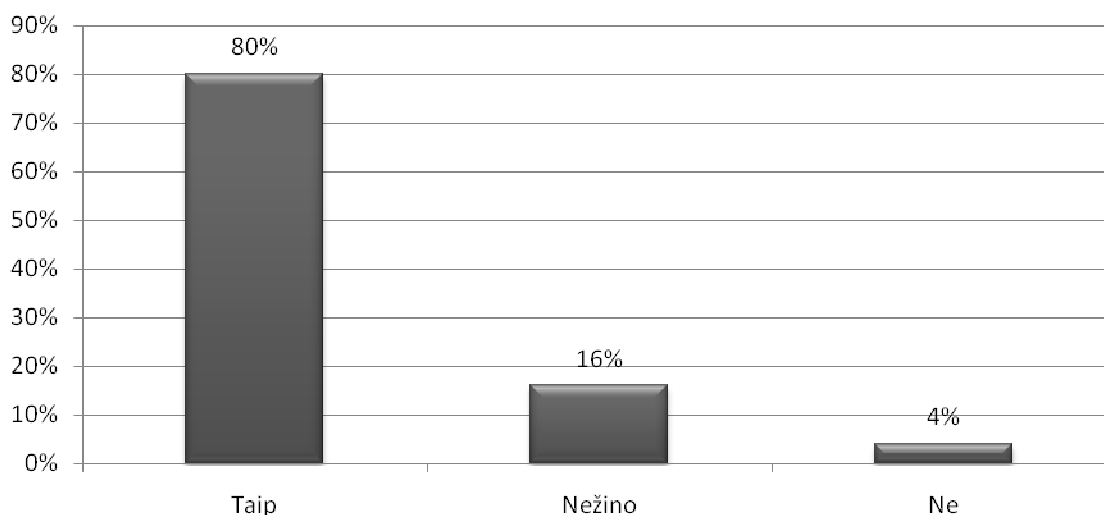
Vaikams, o ypač jaunesniojo amžiaus mokiniams svarbu mokantis muzikos jausti pasitenkinimą dainuojant, grojant, kuriant muziką bei jos klausantis. Tačiau paauglystėje to reikšmingumas sumažėja beveik du kartus ir išlieka panašus vyresnėse klasėse.

14 pav. Noras dalyvauti įvairiuose renginiuose (N = 50)

Į šią klausimą (žr.14 pav.) atsakė: „Taip“ – 74%, „Nežinau“ – 20% mokinių. ir „Ne“ – 6% apklaustųjų. Iš gautų duomenų galime daryti išvadą, jog muzikinės veiksenos metu (grojant, dainuojant, kuriant muziką, jos klausantis), paaugliai dažnai patiria malonių akimirų, emocijų išgyvenimų, funkcinio smagumo jausmą.

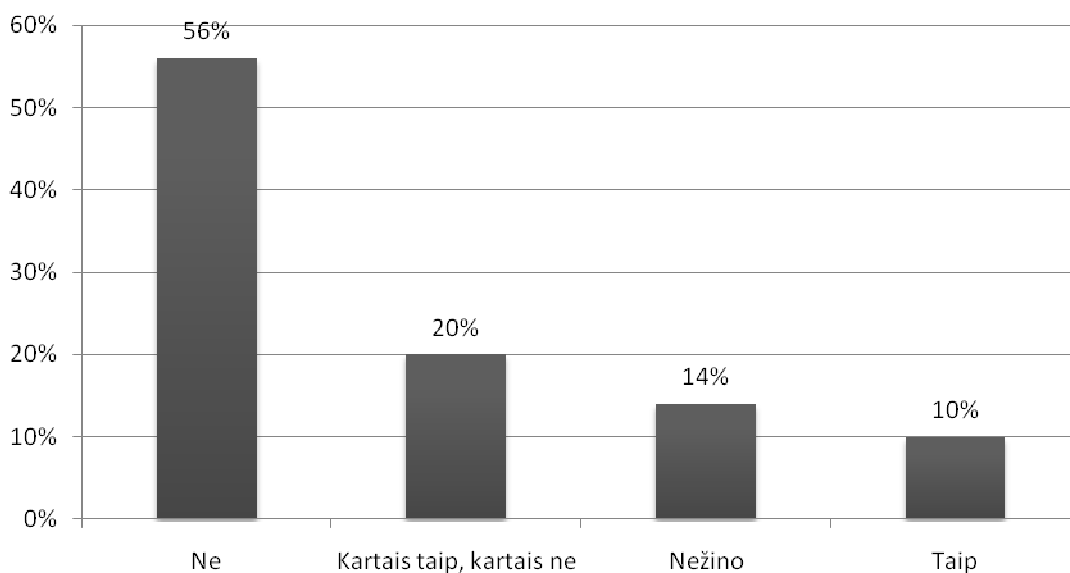
Klausimu „Ar užaugęs dalyvausiu įvairiuose muzikiniuose renginiuose“ siekta išsiaiškinti, kokią įtaką paaugliams daro ne tik draugai, bendraamžiai, bet ir paties mokinio numatoma perspektyva.

15 pav. Požiūris į dalyvavimą muzikiniuose šou renginiuose ateityje (N = 50)

Į klausimą (žr. 15 pav.) dėl dalyvavimo šou renginiuose atsakymai neįtikėtinai optimistiški. Mokiniai atsakė: „Taip“ – 80%, „Ne“ – 4% ir kad nežino – 16% apklaustųjų. Galima teigti, kad teigiamai atsakyti į šį klausimą paskatino ilgą laiką įvairiais televizijos kanalais transliuojami muzikiniai realybės šou.

Teiginiu „Visada pavydžiu tiems bendraamžiams, kurie gražiai dainuoja, groja, šoka“ siekta išsiaiškinti, kaip paaugliai priima, vertina bendraamžių pasiekimus, nes ir pavydas gali tapti paskata muzikuoti.

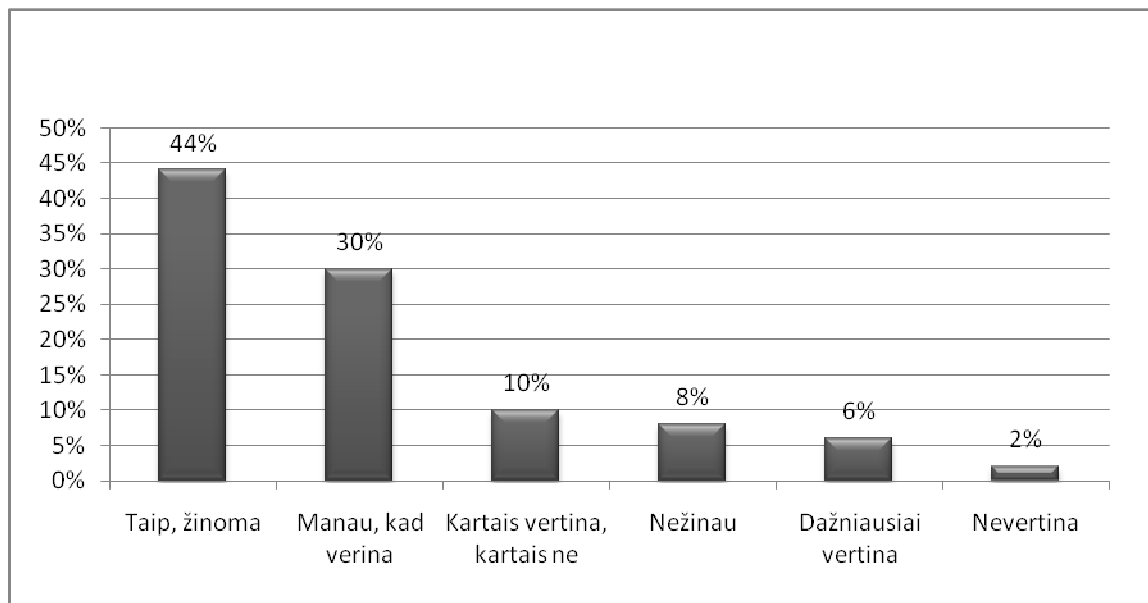

16 pav. Pavydo jausmas gražiai dainuojantiems ar grojantiems (N = 50)

Teiginys (žr.16 pav.) apie pavydą, manau, neatskleidė tikrųjų jausmų, nes atsakymai perdėtai teigiami. Dauguma, net 35% respondentų nusprendė vadovautis aukso viduriu ir atsakė

arba nežina, arba kartais pavydį, kartais ne. Teiginių tikrinimas atskleidė įdomių psichologinių aspektų: didžioji dalis mokinių, nepriklausomai nuo amžiaus, neigia pavydintys kitiems.

Pateikus klausimą „Ar vertina Tave bendraamžiai“, norėta sužinoti ar paaugliai vertina vienas kitą.

17 pav. Kaip respondentus vertina draugai (N = 50)

Iš gautų tyrimo rezultatų (žr. 17 pav.) galime matyti, kad daugiausia respondentų, atsakiusių į klausimą „Ar vertina Tave draugai“, teigė „taip žinoma“ – net 44% apklaustųjų, 30% mano, kad jų draugai vertina. Kad juos kartais vertina, o kartais ne, atsakė 10% respondentų, nežino – 8%, mano, kad bendraamžiai dažniausiai juos vertina – 6%, ir 2% respondentų mano, kad jų draugai nevertina. Ir ši lentelė patvirtina jau ir anksčiau darytą prielaidą, kad paaugliams bendraamžių nuomonė, pavyzdys, vertinimas yra svarbus veiksnys jų gyvenime bei pasirinkimuose.

Apibendrinant galima teigti, kad vyresni paaugliai labiau linkę bendrauti su vyresniais, jaunesni su jaunesniais ir tik nedidelė dalis pasirenka skirtingo amžiaus draugų grupę. Paaugliai savo didžiąją laisvalaikio dalį praleidžia su draugais, nes tik tarp jų jaučiasi geriausiai. Jaunesniojo amžiaus paaugliams itin svarbus pavyzdžio interesas, jie žavisi draugų mokėjimais, pasiekimais, o muzikuojantiems ar mėgstantiems muziką paaugliams draugų nuomonė yra svarbiausia ir jų vertinimai vienas kito taip pat yra svarbūs ir reikšmingi, skatinantys gerai pasirodyti draugų akyse ir taip tobulėti patiems, tuo pačiu bendraamžiai lemia ir paauglio pasirinkimus.

IŠVADOS

1. Išanalizavus pedagoginę, psichologinę ir muzikologinę literatūrą bakalauro darbe išskirti pagrindiniai muzikos mokymosi motyvacijos ypatumai paauglystės laikotarpiu. Apibrėžus motyvacijos esmę, išskirtos jos rūšys: išorinė ir vidinė. Motyvacija apibrėžiama kaip poreikis, skatinantis susidomėjimą ir aktyvumą muzikos pamokose bendrojo lavinimo mokykloje.
2. Formuojantis tapatumui, paauglys išgyvena labai sudėtingą periodą. Nuolat keičiantis socialinėms normoms, tobulėjant technologijoms, paauglys gali nustoti pasitikėti suaugusiais – jų vertybės, įsitikinimai atrodo pasenę, neatitinkantys naujausių laimėjimų, realybės.
3. Paauglius būtina nuolat skatinti mokytis muzikos. Jei pradinėse klasėse muzikos mokymosi motyvacijos lygis yra beveik šimtaprocentinis, tai baigiant gimnaziją jis tesiekia keliolika procentų.
4. Turėti grupę draugų yra vienas svarbiausių dalykų paauglio gyvenime. Su jais jis subręsta, pradeda pažinti gyvenimą ir tampa nepriklausomas.
5. Svarbu yra suprasti bendraamžių draugų svarbą paauglio gyvenime. Tačiau bendraamžiai gali turėti tiek teigiamą įtaką, tiek ir nepageidaujamą poveikį paaugliui. Bet paaugliai turi begalinį norą turėti savo bendraamžių grupelę, ir tai yra išbandymas ir jiems, ir jų tėvams.
6. Paauglystėje jaunuoliai labiau linkę bendrauti su bendraamžiais, nei su jaunesniais ar vyresniais už save. Šiame amžiuje kūrybingumas labai dažnai atsiskleidžia tinkamai organizuotose ir kryptingose bendraamžių grupėse, nes daugelis užsiima kokia nors veikla ar lanko būrelius tik todėl, kad tuo užsiima daug jų draugų.

LITERATŪRA

1. Arends R. I. (1998). *Mokomės mokyti*. Vilnius.
2. Balčytis E. (2000). *Apie muzikinio ugdymo sistemą Lietuvos mokyklose // Muzikinio ugdymo aktualijos*. Šiauliai. P. 9-11.
3. Balčytis E. (2002). *Muzikinio ugdymo reikšmė, tikslai ir turinys V–X klasėse // Muzikinio ugdymo aktualijos*, 2. Šiauliai. P. 4-10.
4. Barkauskaitė M. (1979). *Mokinių tarpusavio santykiai*. Kaunas.
5. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius.
6. Campbell P. S. (1993). *Vaikų muzikinis ugdymas*. 4. Vilnius.
7. Černius V. J. (1992). *Mokytojo pagalbininkas*. Kaunas.
8. Eriksonas E. 2000 (1963). *Vaikystė ir visuomenė*. Vilnius.
9. Furt M. (1998). *Psichologija*. Vilnius.
10. Gage N. L., Berline D. C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius.
11. Gailienė D., Bulotaitė L., Sturlienė N. (1996). *Aš myliu kiekvieną vaiką*. Vilnius.
12. Grendstad N. M. (1996). *Mokytis – tai atrasti*. Vilnius.
13. Gučas A. (1981). *Vaiko psichologija*. Kaunas.
14. Hopkins D., Ainscow M., West M. (1998). *Kaita ir mokyklos tobulinimas*. Vilnius.
15. Jacikevičius A. (1994). *Siela, mokslas, gyvensena*. Vilnius.
16. Jakavičius V., Juška A. (1996). *Mokyklos pedagogika*. Kaunas.
17. Jensen E. (1999). *Tobulas mokymas*. Vilnius.
18. Johansen B. A., Rathe A. L., Rathe J. (1999). *Vaiko galimybės ir mokykla*. Vilnius.
19. Jovaiša L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas.
20. Justickis V., Navikas G. (1995). *Bendravimo psichologija*. Vilnius.
21. Katiniienė A. (1998). *Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje*. Vilnius.
22. Kievišas J., Jakštonienė Z., Bagdonienė A. (2001). *Muzikos specialisto ugdymas*. Šiauliai.
23. Kruteckis V. (1978). *Moksleivių mokymo ir auklėjimo psichologija*. Kaunas.
24. Laužikas J., Paurienė A. (1981). *Mokymo proceso tobulinimo pagrindai*. Kaunas.
25. Legkauskas V. (2001). *Psichologijos įvadas*. Kaunas.
26. Maceina A. (1934). *Tautinis auklėjimas*. Kaunas.
27. Mounier E. (1996). *Personalizmas*. Vilnius.
28. Pacevičius J. (1999). *Darbo motyvacija ir jos stiprinimo būdai // Studijuojantiems psichologija*. I sąsiuvinis. Šiauliai. P. 5-7.
29. Petrovskis A. (1978). *Amžiaus tarpinių ir pedagoginė psichologija*. Vilnius.
30. Pikūnas J., Palujanskienė A. (2000). *Asmenybės vystymasis. Kelias į savęs atradimą*. Kaunas.

31. Puronienė V. (2004). *Asmenybę ugdyti muzika* // Meninio ugdymo aktualijos 3. Šiauliai. P. 93–94.
32. Rinkevičius Z. (1998). *Muzikos pedagogika*. Kaunas.
33. Rinkevičius Z. (2006). *Muzikos pedagogika*. Kaunas.
34. Rinkevičius Z., Rinkevičienė R. (2006). *Žmogaus ugdymas muzika*. Kaunas.
35. Reimer B. (2000). *Muzikinio ugdymo filosofija*. Filosofija praktikoje: muzikos atlikimo mokymo programa. // Šiuolaikinės meninio ugdymo koncepcijos. Meninio ugdymo teorija JAV (Sudarė V. Matonis). Vilnius. P. 135–136. Pasitikrinkite šio šaltinio duomenis
36. Smith R. A. (2000). *Visumininio suvokimo link – humanitarinis meninio ugdymo planas* // Šiuolaikinės meninio ugdymo koncepcijos. Meninio ugdymo teorija JAV. (Sudarė V. Matonis) Vilnius. P. 44-50.
37. Žalys V. (1998). *Muzikos mokytojas – universalus muzikas* // Muzikinio ugdymo problemos: žvilgsnis į XXI amžių. Vilnius. P. 210-214.
38. Želvys R. (1994). *Paauglio psichikos vystimasis*. Vilnius.
39. Žukauskienė R. (1996). *Raidos psichologija*. Vilnius.
40. Vydūnas. (1990). *Raštai, I*. Vilnius. P.454.

ANKETA

Laba diena, mieli moksleiviai,

Šiaulių universiteto menų fakulteto 4 kurso studentas Romualdas Bunkys atlieka tyrimą, kuriuo pagalba siekiama išsiaiškinti: 1) kokią vietą paauglio gyvenime užima bendraamžiai ir 2) kiek jie turi įtakos muzikos mokymosi motyvacijai.

Jei Jūs sutinkate padėti, prašau užpildyti šią anketą. Anketa yra anoniminė. Surinkti duomenys bus panaudoti tik statistinei analizei. Išrinkite ir pažymėkite tinkamą atsakymą.

Nuoširdžiai dėkoju ☺

1. Tavo lytis?

- Mergaitė
- Berniukas

2. Kiek Tau metų?

- Įrašykite.....

3. Gyvenamoji vieta.

- Gyvenu mieste (miestelyje)
- Gyvenu kaime

4. Tavo draugai?

- Vyresni
- Vienmečiai
- Jaunesni

5. Ar turi geriausią draugą, draugę?

- Turiu keletą tikrų draugų
- Turiu vieną geriausią draugą
- Turiu daug draugų, bet išskirti kurio nors iš visų negalėčiau
- Geriausio draugo (ės) neturiu

6. Ar Tu dažnai susitinki su savo draugais ?

- Kasdien
- Beveik kiekvieną dieną
- Vieną kartą per savaitę
- Savaitgaliais
- Kartą į mėnesį
- Susitinku retai

7. Ar Tau svarbu turėti draugu?

- Taip
- Ne
- Nežinau

8. Ar Tu užsiimi užklasine muzikine veikla (dainuoji, šoki, groji)?

- Taip
- Ne

9. Jeigu užsiimi užklasine muzikine veikla, gal gali atsakyti kodėl?

- Tėvai liepė
- Daug draugų lanko, lankau ir aš
- Ši veikla man patinka

10. Ar patinka laisvalaikį leisti su muzikuojančiais draugais?

- Taip
- Ne
- Savo laisvalaikį leidžiu su savo šeimos nariais
- Retai būnu su savo draugais
- Dažnai, nes man patinka mano draugai

11. Geriausi mano klasės draugai yra šie:?

- Draugai, kurie mokosi kaip aš
- Draugai, kurie mokosi blogiau už mane
- Draugai, kurie gablesni ir geriau mokosi už mane
- Draugai tie, su kuriais sieja bendri pomėgiai

12. Ar Tu žaviesi savo draugais, vienmečiais, kurie mėgsta muziką arba muzikuoja patys?

- Taip, aš tokiais draugais žaviuosi
- Aš ne visada jais žaviuosi
- Tokių draugų neturiu

13. Jei tu mėgsti muzikos pamokas, muzikuoji pats, ar Tave supranta Tavo draugai?

- Mano draugai manęs nesupranta
- Mano draugai mane visada supranta
- Kartais supranta
- Dažniausiai supranta
- Mano draugai mane kartais supranta, o kartais ne

14. Tu geriausiai jautiesi būdamas?

- Su savo draugais
- Su savo šeima
- Mokykloje
- Užklasinėje veikloje
- Namuose

15. Tau svarbi tavo draugų nuomonė?

- Taip, labai
- Ne, man draugų nuomonė nesvarbi
- Kartais sviri, o kartais nesvarbi
- Nežinau

16. Kieno nuomonė Tau svarbesnė?

- Draugų
- Šeimos
- Mokytojų

17. Kas svarbiausia Tavo gyvenime?

- Šeima
- Mokykla
- Draugai
- Užklasinė veikla

18. Ar tau svarbu turėti grupę muziką mėgstančių draugų?

- Taip, svarbu
- Labiau svarbu, nei nesvarbu
- Nei svarbu, nei nesvarbu
- Nesvarbu

19. Ar Tu priklausai vienai grupei, kuri mėgsta tą pačią muziką?

- Taip
- Ne

20. Ar patinka koncertuoti, pasirodyti scenoje, dalyvauti įvairiuose renginiuose?

- Taip
- Ne
- Nežinau

21. Užaugęs dalyvausiu įvairiuose muzikiniuose renginiuose.

- Taip
- Ne
- Nežinau

22. Visada pavydžiu tiems bendraamžiams, kurie gražiai dainuoja, groja ar šoka

- Taip
- Ne
- Kartais taip, kartais ne
- Nežinau.

23. Ar vertina tave bendraamžiai?

- Taip, žinoma
- Manau, kad vertina
- Kartais vertina, kartais ne
- Dažniausiai vertina
- Nevertina
- Nežinau

Ačiū už atsakymus